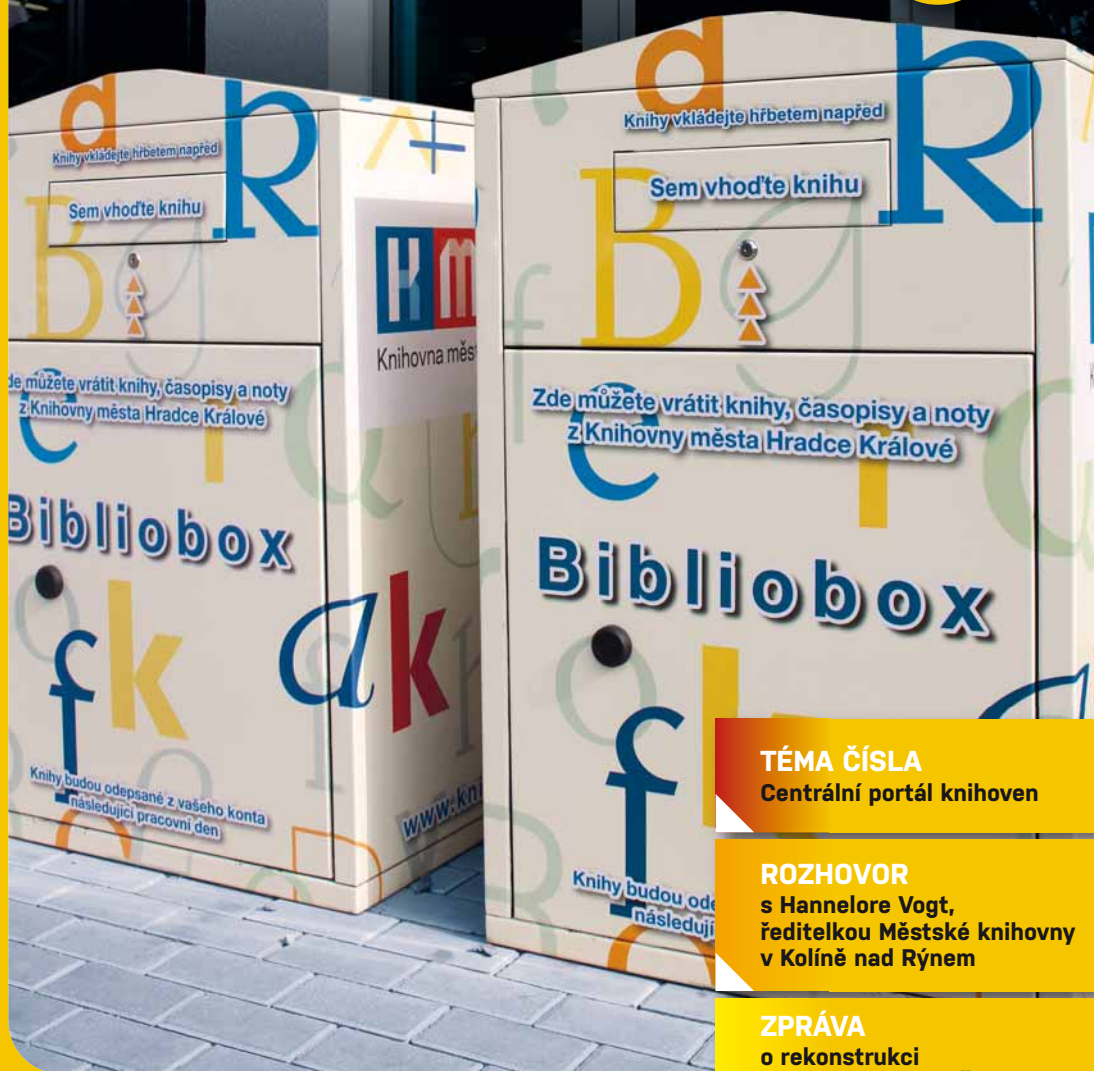

2

2016
ročník 68

TÉMA ČÍSLA
Centrální portál knihoven

ROZHOVOR
s Hannelore Vogt,
ředitelkou Městské knihovny
v Kolíně nad Rýnem

ZPRÁVA
o rekonstrukci
Národní knihovny ČR

čtenář

M Ě S Í Č N Í K P R O K N I H O V N Y

9 177001 1232004 02

Cena 40 Kč

- 43..... TĚMA**
Betaverze Centrálního portálu českých knihoven se představuje – beta.knihovny.cz ♣ Petr Žabička
- 47..... Knihovny na portálu Knihovny.cz: Adresář knihoven na cestě za čtenáři**
 ♣ Veronika Hyblerová Trachtová
- 51..... ROZHOVOR s Hannelore Vogt**
„Když budete mít spokojené kolegy, budete mít i spokojené uživatele...“ ♣ Lenka Šimková
- 54..... Profesionální vzdělávání knihovníků v Moravské zemské knihovně v Brně** ♣ Adéla Dilhofová
- 55..... Víte, že...**
- 56..... ČTENÁŘ PŘEDSTAVUJE KNIŽNÍ FESTIVALY**
Festival regionálních nakladatelů v Plzni
 ♣ Martina Kožíšek Ouřadová, Lenka Duchková
- 57..... JEDENÁCTERO POHÁDEK O PUBLIC RELATIONS**
Pohádka první: Co to tedy vlastně je?
 ♣ Věra Ondříčková
- 58..... Digitalizace v Jihočeském kraji: fondy knihovny i dalších paměťových institucí v digitální podobě**
 ♣ Zuzana Hájková, Jiří Nechvátal
- 61..... RECENZE**
Žít, aby mohli vyprávět ♣ Petr Nagy
- 63..... KNIHOVNÁM V MALÝCH OBCÍCH**
Jak se budí knihovny: Vzhled a vybavení
 ♣ Eva Husáková
- 65..... Knihovna v Nové Roli v novém** ♣ Ladislava Nemčičová
- 66..... Knihovnický zázrak v Jenči** ♣ Hana Matějčková
- 68..... Muzeum klasického knihařství v Rožďalovicích**
 ♣ Eugenie Hančarová
- 71..... TIP DO VAŠÍ KNIHOVNY**
Urbo Kune – Román knihovníka z fantastického města ♣ Jan Meier
- 72..... INSPIRACE Z KNIHOVEN**
- 75..... Na půdě Filozofické fakulty proběhla diskuse o rekonstrukci Národní knihovny** ♣ Lenka Šimková
- 76..... LITERÁRNÍ VÝROČÍ Březen**
- 77..... JAN SEKAL SE HLÁSÍ Z FRANCIE**
- 79..... ZE SVĚTA**
- 80..... NOVINKY Z FONDU KNIHOVNY KNIHOVNICKÉ LITERATURY NÁRODNÍ KNIHOVNY ČR**

Středočeský kraj

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně, příspěvková organizace Středočeského kraje, ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485
 ISSN 0011-2321 (Print) ISSN 1805-4064 (Online)
 Šéfredaktorka: Mgr. Lenka Šimková
 Redaktorka: PhDr. Pavla Vlková
 Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková

Sídlo redakce (příjem inzercí a objednávky na předplatné):
 Středočeská vědecká knihovna v Kladně, příspěvková organizace, Gen. Klapálka 1641, 272 01 Kladno
 Tel.: 312 813 154 (Lenka Šimková)
 Tel.: 312 813 138 (Pavla Vlková)
 e-mail: ctenar@svkkl.cz; ctenar.vlkova@svkkl.cz; redakcectenare@centrum.cz

Redakční rada:

Ing. Jiří Mika (předseda), Bc. Svatomíra Fojtová, PhDr. Ladislav Kurka, Mgr. Petra Miturová, PhDr. Vít Richter, Mgr. Renáta Salátová, PhDr. Vladimíra Švorcová

Tisk: SERIFA, spol. s r. o., Jínonická 80, 150 00 Praha 5

Distribuce:

Rozesílání časopisu zajišťuje A.L.L. production, s. r. o., Ve Žlíbku 1800/77, Hala 7A, 193 00 Praha 9 – Horní Počernice, tel.: 234 092 811 (sekretariát), e-mail: info@predplatne.cz
 Rozšiřují též společnosti holdingu PNS a. s. – drobný prodej; MONITOR CZ, s. r. o.; SUWECO CZ s. r. o.; B. Weleminová – PERIODIKA.

Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím poštovní přepravy Praha čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994
 Podávání novinových zásilek bylo povoleno Českou poštou s. p. OZSeč Ústí nad Labem dne 21. 1. 1998. j. zn. P-327/98
 Cena jednoho čísla 40 Kč, roční předplatné 460 Kč (dvojčíslo 60 Kč)

Předplatné pro Slovensko: Heršlová Dana, L. K. Permanent spol. s r. o., pošt. schránka 4, 834 14 Bratislava 34, tel.: 00421-02 49 111 203, fax: 00421-02 49 111 209, e-mail: herslova@lkpermanent.sk
 Cena jednoho čísla 1,992 €, roční předplatné 22,575 € (dvojčíslo 2,656 €)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR
 Knihovna 21. století. Vydavatel si vyhrazuje právo zveřejnit publikované materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 5. 2. 2016.
 Nevýžádané rukopisy se nevracejí.

FROM THE CONTENTS

- ♣ TOPIC: Presenting the Czech libraries central portal beta version – *beta.knihovny.cz* Petr Žabička |43
- ♣ Libraries at the *Knihovny.cz* portal: Libraries directory in search of readers Veronika Hyblerová Trachtová |47
- ♣ INTERVIEW with Hannelore Vogt, Director of the Köln am Rhein Municipal Library: “Satisfied colleagues mean satisfied users...” Lenka Šimková |51
- ♣ Professional education of librarians at the Moravian Library in Brno Adéla Dilhofová |54
- ♣ ČTENÁŘ PRESENTS BOOK FESTIVALS: Festival of regional publishers in Plzeň Martina Kožíšek Ouřadová, Lenka Duchková |56
- ♣ ELEVEN PUBLIC RELATIONS TALES: First Tale – So what is it actually? Věra Ondříčková |57
- ♣ Digitalization in the South Bohemian region: digitalized collections of libraries and other memory institutions Zuzana Hájková, Jiří Nechvátal |58
- ♣ REVIEW: Live to be able to tell Petr Nagy |61
- ♣ LIBRARIES IN SMALL MUNICIPALITIES: How libraries are built – appearance and equipment Eva Husáková |63
- ♣ Library in Nová Role in a new building Ladislava Nemčičová |65
- ♣ Classic bookbinding museum in Rožďalovice Eugenie Hančarová |68
- ♣ TIP FOR YOUR LIBRARY: Urbo Kune – novel about a librarian from a fantasy city Jan Meier |71
- ♣ INSPIRATION FROM LIBRARIES |72
- ♣ REGULAR FEATURES

AUS DEM INHALT

- ♣ THEMA: Beta-Version des Portals der tschechischen Bibliotheken stellt sich vor – *beta.knihovny.cz* Petr Žabička |43
- ♣ Bibliotheken auf dem Portal *Knihovny.cz*: der Bibliotheksverzeichnis auf der Reise zu Lesern Veronika Hyblerová Trachtová |47
- ♣ GESPRÄCH mit Hannelore Vogt, der Direktorin der Stadtbibliothek in Köln: „Wenn ihr zufriedene Kollegen habt, habt ihr auch zufriedene Benutzer ...“ Lenka Šimková |51
- ♣ Berufliche Ausbildung der Bibliothekare in Mährischen Landes Bibliothek in Brünn Adéla Dilhofová |54
- ♣ ČTENÁŘ STELLT BÜCHERFESTIVALS VOR: Das Festival der Regional-Verleger in Pilsen Martina Kožíšek Ouřadová, Lenka Duchková |56
- ♣ ELF MÄRCHEN ÜBER PUBLIC RELATIONS: Das erste Märchen – Was ist das überhaupt? Věra Ondříčková |57
- ♣ Digitalisierung in der Südböhmischen Region: Bibliotheksfonds und andere Speicherinstitutionen in der Digitalform Zuzana Hájková, Jiří Nechvátal |58
- ♣ REZENSION: Leben, um zu erzählen Petr Nagy |61
- ♣ FÜR DIE BIBLIOTHEKEN IN KLEINEN DÖRFEN: Wie weckt man die Bibliotheken – das Image und die Ausstattung Eva Husáková |63
- ♣ Bibliothek in Neurohau in neu Ladislava Nemčičová |65
- ♣ Museum der klassischen Buchbinderei in Rožďalovice Eugenie Hančarová |68
- ♣ EIN TIPP FÜR EURE BIBLIOTHEK: Urbo Kune – Ein Roman des Bibliothekars aus der fantastischen Stadt Jan Meier |71
- ♣ INSPIRATIONEN AUS BIBLIOTHEKEN |72
- ♣ STÄNDIGE SPALTEN

1 Festival regionálních nakladatelů v Plzni (str. 56) Foto Hana Větrovská
 2 Expozice Muzea klasického knihařství v Rožďalovicích (str. 68) Foto archiv Muzea
 3 Knihovna Václava Havla v Paříži (str. 77) Foto Jan Sekal
 4 Digitalizace v Jihočeském kraji: Atlas novus terrarum orbis imperia regna et status exactis tabulis geographicis demonstrant (str. 58)

Vážené čtenářky, vážení čtenáři, dovoluji mi jít na to tentokrát trochu „od lesa“ – od konce tohoto čísla *Čtenáře*. Jedním z textů, který jsme do něj zařadili, je knižní tip Jana Meiera. Román *Urbo Kune* může zaujmout také vás tím, že se jeho děj točí kolem muže, jenž má v poněkud zvláštním místě (městě) vybudovat „knihovnu všech knihoven“. Bez ohledu na to, co se za celým projektem skrývá, můžeme konstatovat, že k tomu má velkorysé prostory a neomezený rozpočet... V době pročitání posledních korektur (nejen) tohoto článku jsem se shodou okolností zúčastnila diskuse o rekonstrukci Národní knihovny ČR. Protože byl únorový *Čtenář* v době konání této akce už bezmála uzavřen, zařadili jsme materiál s aktuální tematikou na poněkud netypické místo – naleznete jej také téměř na konci čísla. Asi už nebude nyní těžké dokončit asociaci, která mi naskočila v hlavě...

... velkorysé prostory a neomezené finance mohou být pro mnohé knihovny stále ještě něco jako zázrak. Abych však nebyla příliš pesimistická, upozorním také hned na ty články, které dokazují, že zázraky se dějí. Ač v menším měřítku, domnívám se, že jsou neméně důležité. Knižnický zázrak se stal nedávno například v Jenči, jak se můžete sami dočíst v bloku příspěvků uprostřed čísla, které se věnují vzhledu a vybavení knihoven. Patří k nim ještě rubrika *Jak se budí knihovny* či pohled do „nové“ knihovny v Nové Roli.

A protože postupujeme odzadu, dostáváme se teprve nyní k úvodním článkům věnovaným Centrálnímu portálu knihoven a Adresáři, které by se měly sejít na stránkách *knihovny.cz*. Vypadá to tedy, že malý velký zázrak se rýsuje. Úvodní blok *Čtenáře* doplňuje ještě rozhovor s Hannelore Vogt, ředitelkou Městské knihovny v Kolíně nad Rýnem (Knihovna roku 2015) a informace z Moravské zemské knihovny, která se stala první tzv. autorizovanou osobou v systému profesních kvalifikací našeho oboru.

Zázraky se podle mě dějí, mnohdy ale záleží více na konkrétních lidech, jak vše ve finále dopadne. Na jejich práci, odvaze a vizi, kterou jsou schopni dotáhnout do konce. Jsem ráda, že mezi ně patří jak naši autoři, tak čtenáři.

Lenka Šimková

● Svaz knihovníků a informačních pracovníků vyhlašuje sedmý ročník celostátní akce **BŘEZEN – měsíc čtenářů**. V jeho prvním týdnu (1.–6. 3.) proběhne již tradiční *Týden čtení aneb Čtení sluší každému*, kdy čtou například děti seniorům a naopak, pořádají se soutěže v rychlém čtení, non-stop čtení, čtení na netradičních místech či v netradiční dobu. Z letošních doporučených autorů, kteří mají v tomto roce významné výročí, vybíráme: Jan Karafiát, Zdeněk Jirotka, Jack London, Zdeněk Svěrák, Ludvík Souček, Vladislav Vančura, Ernest Hemingway, Josef Hora, Karel Havlíček Borovský, Jiří Orten, Jaroslav Seifert, Eduard Bass, James Herriot, Karel Hynek Mácha, Václav Čtvrtek a mnozí další. **Inspirovat se můžete také v našem kalendáři na měsíc březen.**

● Také v roce 2016 bude v knihovnách pokračovat oceňování nejlepších čtenářů. Cílem této aktivity je posilovat společenský význam a prestiž četby a ocenit ty, kteří služby knihoven nejvíce využívají a podporují je. **V letošním roce budou ve spolupráci s projektem *Čtení pomáhá oceňováno* nejlepší čtenářské třídy.**

● Ve čtvrtek **31. března** od 9 hodin se na Novotného lávce v Praze uskuteční závěrečný seminář projektu *Knihy znovu nalezené*, který je financován prostřednictvím EHP a Norských fondů. Přihlášení na seminář je možné na <http://bit.ly/1IEfqhF>. Po skončení semináře bude od 18 hodin v prostorách Národní knihovny ČR v Klementinu následovat vernisáž výstavy, kde budou prezentovány další výstupy projektu, o němž se můžete více dozvědět prostřednictvím webové stránky www.knihyznovu.nalezene.eu.

NEUŠLO NÁM

● Na konci loňského roku spustilo Ministerstvo kultury Slovenské republiky portál www.dusevne.vlastnictvo.gov.sk, který představuje platformu pro získání základního přehledu a orientace v problematice autorského práva a průmyslového vlastnictví a zároveň slouží jako informační zdroj v celém záběru duševního vlastnictví. Obsah portálu ministerstvo vypracovalo ve spolupráci s Úřadem průmyslového vlastnictví SR.

Betaverze Centrálního portálu českých knihoven se představuje – beta.knihovny.cz

Na sklonku roku 2015 uzavřelo 23 knihoven vzájemnou smlouvu o spolupráci při budování Centrálního portálu českých knihoven. Jeho hlavním cílem je vytvořit silný centrální portál poskytující kvalitní, pohodové služby, které umožní klientům získat požadovaný dokument v tradiční tištěné nebo digitální formě či informaci kdykoli, odkudkoli a kdekoli. V tomto článku se budeme věnovat současnému stavu portálu po skončení prvního roku vývoje.

Jak slíbila Bohdana Stoklasová ve svém březnovém článku (*Čtenář* č. 3/2015), přinášíme nyní shrnutí nejdůležitějších milníků vývoje Centrálního portálu knihoven (CPK), který Moravská zemská knihovna v Brně zahájila v roce 2015 s finanční podporou programu VISK 8.

Hlavním cílem projektu MZK bylo vytvoření pilotní verze portálu s několika základními vlastnostmi:

- vyhledávání a prezentace výsledků jak v anonymním režimu, tak pro přihlášeného uživatele;
- přihlášenému uživateli, jehož knihovna bude podporovat příslušné komunikační protokoly, nabídne portál funkce ekvivalentní online katalogu dané knihovny;
- předpokládanými zapojenými zdroji měly být zejména katalogy a digitální knihovny zakládajících knihoven a vybrané specifické národní zdroje.

Jak uvedeme dále, tyto body byly naplněny, i když v několika případech došlo k realizaci jinou cestou, než jsme předpokládali v době přípravy projektu. Je nutno zdůraznit, že cílem projektu nebylo systém dokončit, ale prakticky prokázat, že je zvolené řešení Moravskou zemskou knihovnou realizovatelné – což se, věříme, podařilo.

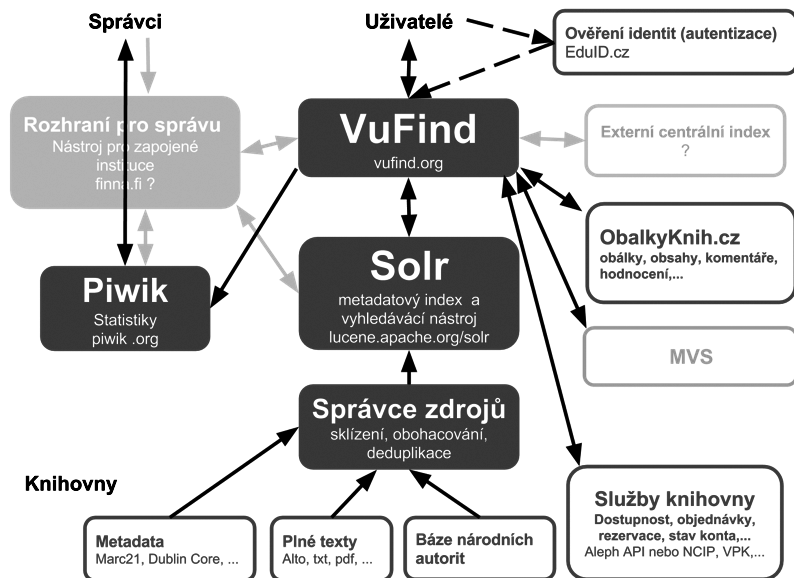
POSTUP ŘEŠENÍ

První rok projektu byl pro MZK velmi náročný. Prioritou bylo dobudování vývojového týmu, na jehož bedrech pak spočíval vývoj portálu. To nebylo zcela snadné vzhledem k omezením, se kterými se musí MZK jako státní příspěvková organizace potýkat. Pro každého zaměstnavatele je totiž obtížné najít schopné pracovníky, pokud jim z důvodu financování formou jednoletých grantů není možné nabídnout dlouhodobou perspektivu – a to navíc v době a místě, kde poptávka po programátorech převyšuje nabídku. Pozitivní motivací tak byla alespoň možnost podílet se na zajímavém projektu.

Pro bezproblémové zajištění provozu bylo nutné zřídit vhodné datové úložiště. Jako optimální se ukázala kombinace velkokapacitního úložiště na bázi SATA disků a rychlého úložiště na bázi SSD. Zatímco velkokapacitní úložiště slouží převážně pro vývoj portálu a manipulaci s většími objemy dat, rychlé úložiště na bázi SSD je klíčové pro procesy vedoucí k indexaci a zpřístupnění indexovaných dat v době odezvy přijatelné pro uživatele. Na rok 2016 tak zbývá posílení výpočetního výkonu a zvýšení redundance, a tím i spolehlivosti celého systému.

Jádrum stávající vývojové infrastruktury jsou vývojový a testovací server, z čehož ten druhý je testerům dostupný na adrese *beta.knihovny.cz*. Veškerý vývoj až na soubory s daty citlivého charakteru probíhá na serveru *github.com* a jeho zdrojový kód je volně dostupný. Na serveru GitHub na adrese <https://github.com/moravianlibrary/CPK/issues> je možné vznikající portál také připomínkovat, čehož využívají zejména členové pracovních skupin řídicích vývoj portálu.

Portál samotný je založen na volně dostupném systému VuFind, který pro indexaci a vyhledávání využívá další volně dostupný systém – SORL. Pro statistiky návštěvnosti je využíván také volně dostupný systém – Piwik.

SPRÁVCE ZDROJŮ

Největším rozdílem ve vývoji oproti předpokladům bylo nahrazení modulu Record Manager aplikací Správce zdrojů, která byla vyvinuta na míru potřebám portálu. Správce zdrojů je nyní klíčovou komponentou, odpovědnou za plnění portálu – tzn. pravidelné sklizení metadat, jejich normalizaci, deduplikaci a obohacování a následnou indexaci do SOLRu. Nutnost vyvinout tento systém znovu od základu vyplynula z pečlivé analýzy jak původního Record Manageru, tak i zdrojů dat a provozních nároků na portál samotný. Původní modul nespĺňoval nároky na robustnost a výkonnost a to nejen s ohledem na použitý programovací jazyk (php) a databázový systém (MongoDB), ale také na jednotlivé procesy – především pak deduplikaci, která byla v původním Record Manageru řešena nevyhovujícím způsobem. Správce zdrojů umožňuje mimo jiné lépe kontrolovat jednotlivé procesy a je schopen ošetřit celou řadu výjimečných stavů, na kterých Record Manager troskotal a které vznikaly převážně z důvodu neúplného dodržování některých standardů ze strany původců dat. Do budoucna bude Správce zdrojů také mnohem lépe rozšiřitelný o modul plánování a spuštění úloh. Správce zdrojů využívá databázi Postgres a je napsaný v jazyce Java.

Vedle integrace knihovních katalogů je úkolem Správce zdrojů také integrace obsahu digitálních knihoven a dalších důležitých národních informačních zdrojů. Díky tomu, že v českých knihovnách převažuje v roli digitální knihovny systém Kramerius, agregovaný Českou digitální knihovnou, může CPK výhodně indexovat tento konsolidovaný zdroj.

V současné době přechází Správce zdrojů do průběžného provozu, kdy začíná pravidelně stahovat aktualizované záznamy ze zapojených knihoven a dalších zdrojů. Jde o netriviální úkol, pro-

tože veškeré aktualizované záznamy musejí projít znovu procesy deduplikace, obohacení a indexace tentýž den, kdy byly sklizeny – jinak by hrozilo, že index CPK začne zaostávat za skutečnou podobou databází zapojených knihoven.

Z výše uvedených procesů je výpočetně nejnáročnější proces deduplikace. Na jeho kvalitě přitom přímo závisí dojem uživatele z práce s portálem *knihovny.cz*. Správce zdrojů je proto navržen tak, aby mohl v případě potřeby celý proces deduplikace všech stažených záznamů zopakovat, a tak odstranit případné chyby v deduplikaci, které jsou algoritmicky opravitelné. Zároveň ale pracuje například i s informacemi o manuálním spojování záznamů v souborném katalogu tak, aby byl výsledek deduplikace co nejpřesnější – je nutné si uvědomit, že největší výzvou při deduplikacích je problematika nejednotně zpracovaných záznamů a nedodržování standardů (převážně u záznamů vzniklých v minulosti retrokonverzí).

Dalším důležitým krokem je obohacování záznamů o údaje Národních autorit. To je prováděno proto, aby bylo možné jednotlivé záznamy najít také podle údajů, které nejsou v bibliografickém záznamu přítomny – například podle alternativních podob jména autora apod. Samotná indexace pak je poměrně přímočarý proces, byť i ta má svá specifika, spojená například s řešením problematiky informačních zdrojů „neMARCového“ charakteru.

DALŠÍ KOMPONENTY

Další zásadnější změnou byl způsob, jakým byla do portálu zařazena funkcionality linkserverů. Vzhledem k tomu, že většina uživatelů nerozumí významu tlačítka SFX a že klíčovou funkcí SFX serveru je poskytnout uživateli odkaz na plný text dokumentu v některé z placených databází, dospěli jsme k rozhodnutí nezapojovat linkovací servery formou odkazového tlačítka, ale indexovat přímo jejich znalostní databáze pro jednotlivé knihovny.

Do hloubky bylo propracováno přihlašování uživatelů a práce s uživatelskými účty. Uživatel si nyní může své účty v portálu navzájem propojit a zjistit tak na jednom místě, v jakém stavu jsou jeho účty v knihovnách, kde je zaregistrovaný. V poslední verzi pak přibyla i notificační funkce v záhlaví stránky – uživatel tak má vždy na očích připomínku, že má vůči některé knihovně nevyřešené závazky.

Veškeré funkce spojené s výpůjčkami, tj. objednávky, rezervace, přehled výpůjček, okamžitá dostupnost exempláře apod., jsou portálem jen zprostředkovány a fakticky je realizují lokální knihovní systémy jednotlivých knihoven. Jejich propojení s portálem je zajištěno pomocí protokolu NCIP (knihovní systémy Koha, Koniáš, DaWinci, ARL, Verbis a Clavius), resp. RESTful API v případě Alephu. Do CPK je přitom za každý z těchto systémů zapojována alespoň jedna knihovna. V průběhu zapojování je nutné vyřešit řadu specifických problémů a zkoordinovat spolupráci vývojového týmu CPK s vývojáři daného knihovního systému a příslušnou knihovnou. Teprve po důkladném otestování první knihovny s daným systémem má smysl zapojit další knihovny s tímto systémem. Do betaverze portálu je nyní zapojeno 12 knihoven, další jsou v různých stadiích rozpracovanosti.

V této souvislosti je nutné zmínit, že provozní procesy v různých knihovnách mohou být velmi rozdílné v návaznosti na to, co umožňuje knihovní systém dané knihovny. Na první pohled by se mohlo zdát, že po více než 20 letech standardizace je téměř nemožné narazit na zásadní rozdíly v tom, jak knihovny fungují. Je ale nutné si uvědomit, že standardizace se týkala především bibliografických záznamů, a ani tam není stoprocentní. Pro MZK jako knihovnu bez poboček bylo například zajímavé zjistit, že Městská knihovna v Praze nechává uživatele vrátit knihy v kterékoli své pobočce. To je pro uživatele jistě příjemné a ze systémového hlediska to není nic zvláštního – nezvyklé ale je, že pak knihy na dané pobočce trvale zůstávají, což z hlediska CPK mimo jiné znamená, že místa uložení jednotlivých exemplářů se v MKP mění ve srovnání s jinými knihovnami netypicky často.

Od počátku bylo jasné, že jako uživatelské rozhraní portálu bude použit VuFind. Požadavky na něj ale hned jasně ukazovaly, že jej bude nutné do velké míry modifikovat. V průběhu roku proto Městská knihovna v Praze řešila problematiku uživatelského testování portálu a analýzy jeho uživatelského rozhraní. To vyvrcholilo analýzou uživatelského prožitku (UX, User Experience). Tyto analýzy přinesly cenné podněty k dalšímu rozvoji uživatelského rozhraní portálu a jsou proto postupně zapracovávány nebo podrobeny dalšímu zkoumání tam, kde bude nutné otestovat reakce uživatele na variantní řešení konkrétních funkcí. Již nyní je zřejmé, že je potřeba zajistit takovou uživatelskou podobu portálu, která by pokročilejší funkce nabídla v podobě, jež nebude komplikovat použitelnost základní podoby portálu (tj. funkce pro pokročilé nebudou mást nezkušené uživatele).

DALŠÍ ROZVOJ PORTÁLU

Na sklonku roku byla zveřejněna informace, že MZK získala pětiletý grant z VaV programu Ministerstva kultury NAKI II. Společně s Vysokým učením technickým v Brně musí MZK během pěti let vyvinout a v portálu zprovoznit řadu nových technologií. Za zmínku stojí nástroje pro sémantickou podporu vytváření dotazů, zpřesňování dotazů a zpracování zpětné vazby a našeptávače, nástroje umožňující analyzovat strukturu a obsah dotazů zadávaných uživateli portálu, zpřesňovat dotazy na základě interakce s uživatelem a zpracovávat zpětnou vazbu týkající se automaticky generované informace a kvality podkladů. Dále jsou to nástroje pro doplňování informací o původcích dokumentů a dalších metadat na základě analýzy plných textů dokumentů, nástroje pro poloautomatické provázování katalogizačních záznamů s databází národních autorit a relevantními národnými zdroji linked open data nebo nástroje pro shlukování záznamů podle zadaných kritérií podobnosti a doporučování zdrojů uživatelům.

Nesmíme ale zapomenout, že NAKI je program výzkumu a vývoje – a pět let je v oblasti IT dlouhá doba. Projekt NAKI však řeší rozvoj portálu ve směru nových technologií a nových funkcí. Paralelně s tím proto musí fungovat i běžné činnosti, jako je ostrý provoz portálu, správa dat v něm indexovaných a zajištění funkčnosti na ně navázaných služeb, s tím související komunikace s knihovnami a dalšími dodavateli dat, zapojování dalších knihoven a dalších zdrojů dat, uživatelská podpora a reakce na připomínky uživatelů. To již není záležitost vývoje, ale běžného provozu a v projektu NAKI II na tuto činnost není místo – měla by být proto nadále financována z jiných prostředků.

ZÁVĚR

Výsledkem prací v roce 2015 je funkční jádro portálu, který je v režimu testování přichystaný pro první uživatele na adrese beta.knihovny.cz. Zapojování knihoven postupuje průběžně podle toho, jak se daří ve spolupráci s knihovnami a dodavateli knihovních systémů odlaďovat jejich komunikační rozhraní. MZK přistupuje k zapojování knihoven tak, že po odlaďování zapojení na jedné knihovně jsou teprve postupně zapojovány další knihovny se stejným knihovním systémem. Právě nedostatečný počet knihoven plně zapojených do portálu vedl k rozhodnutí Rady CPK ze dne 20. října 2015 k posunutí veřejného spuštění portálu na léto 2016 – tzn. do doby, kdy bude možné zapojení všech nebo alespoň většiny zakládajících knihoven.

Testovací verze portálu běží tedy zatím na adrese beta.knihovny.cz, ostré spuštění portálu na definitivní adrese www.knihovny.cz je naplánováno na 23. 6. 2016. Do té doby (ale i poté) je možné vkládat připomínky a návrhy na další rozvoj portálu na <https://github.com/moravianlibrary/CPK/issues>.

Knihovny na portálu *Knihovny.cz*: Adresář knihoven na cestě za čtenáři

Cílem centrálního portálu *Knihovny.cz* je poskytnout srozumitelný a přívětivý přístup k nabídce českých knihoven. Především tedy ke zdrojům, které knihovny nabízejí, ale v nemalé míře také k informacím o síti knihoven, jejich službách a akcích v knihovnách. O dosavadním vývoji informační části portálu jste se mohli dočíst již před rokem v článku Pavliny Lonské (Čtenář č. 3/2015), tentokrát se zaměříme jen na adresář knihoven a poskytované služby.

V roce 2015 byly výsledky dřívějších analýz, není podoba konečná, ve které adresář setrvá mnoho let, nicméně je to konkrétní výsledek jednání a průzkumů přetaveny do konkrétní podoby adresáře knihoven, v níž bude dostupný a právě nastal vhodný čas vám jej představit pro uživatele portálu *Knihovny.cz*. Zcela jistě to

Obr. 1 Po vyhledání prázdného řetězce se zobrazí všechny knihovny na mapě ČR, kterou si může uživatel libovolně přibližovat. Pod mapou je výpis všech knihoven řazený podle jejich typologie. Knihovny je možné filtrovat podle krajů a poskytovaných služeb

Knihovny.cz | Vyhledat knihovnu | Akce knihoven | English

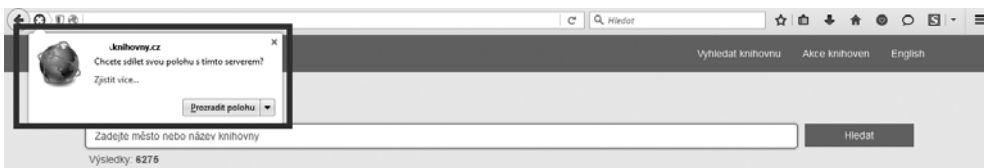
Vyhledat knihovnu

Zadejte město nebo název knihovny

Výsledky: 6275

Mapa ČR s lokalitami knihoven

Národní knihovna České republiky (Historické a hudební fondy - Oddělení rukopisů a starých tisků)	Kraj
☑ Klementinum 190, 110 00 Praha 1	Moravskoslezský 350
Národní knihovna České republiky (Slovenská knihovna - oddělení služeb)	Jihočeský 554
☑ Klementinum 190, 110 00 Praha 1	Zlínský 345
Národní knihovna České republiky (Historické a hudební fondy - Hudební oddělení)	Středočeský 873
☑ Klementinum 190, 110 00 Praha 1	Ústecký 328
Národní knihovna České republiky (Knihovnický institut - Knihovna knihovnické literatury)	Olomoucký 441
☑ Klementinum 190, 110 00 Praha 1	Hlavní město Praha 418
Národní knihovna České republiky (Centrální depozitář)	Karlovarský 140
☑ Sodomkova 2/1146, 102 00 Praha 15 - Hostivař	Liberecký 232
Národní knihovna České republiky (Knihovní fondy a služby - Odbor služeb)	Pardubický 435
☑ Klementinum 190, 110 00 Praha 1	Jihomoravský 730
Národní knihovna České republiky	Vysočina 543
☑ Klementinum 190, 110 00 Praha 1	Královéhradecký 408
Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích (odd. rukopisů a starých tisků)	Píseňský 478
☑ Klášter Zlatá Koruna, 381 01 Zlatá Koruna	Služby

Obr. 2 Zároveň se server uživatele zeptá (viz rámeček), zda si přeje sdílet polohu. Při souhlasu se sdílením má uživatel možnost omezit výsledky vyhledávání jen na knihovny v okolí

Co najde uživatel o knihovnách na *Knihovny.cz*

Více než 6000 knihoven v ČR je úctyhodná síť, která si zaslouží prezentovat tak, aby lidé mohli objevovat knihovny ve svém okolí, o nichž ještě nevěděli, a aby bylo zároveň jasné, jaké služby daná knihovna nad rámec výpůjček fondu poskytuje.

Mnohé z vás napadne, že tuto funkci již plní Centrální adresář knihoven Národní knihovny (CADR), což je pravda, ale podobně jako v případě Souborného katalogu ČR slouží tento adresář nejčastěji pro potřeby odborné veřejnosti, a nikoli běžným uživatelům. Portál *Knihovny.cz* používá data z Centrálního adresáře knihoven a pro přívětivé zobrazení informací o knihovnách je upravuje, aby uživatele nezahltit. Na rozdíl od detailních informací v CADR či krajských adresářích (např. údaje o fondu, počtu PC, údaje o zřizovateli) zobrazuje jen údaje, které běžní čtenáři chtějí vědět nejčastěji, tedy:

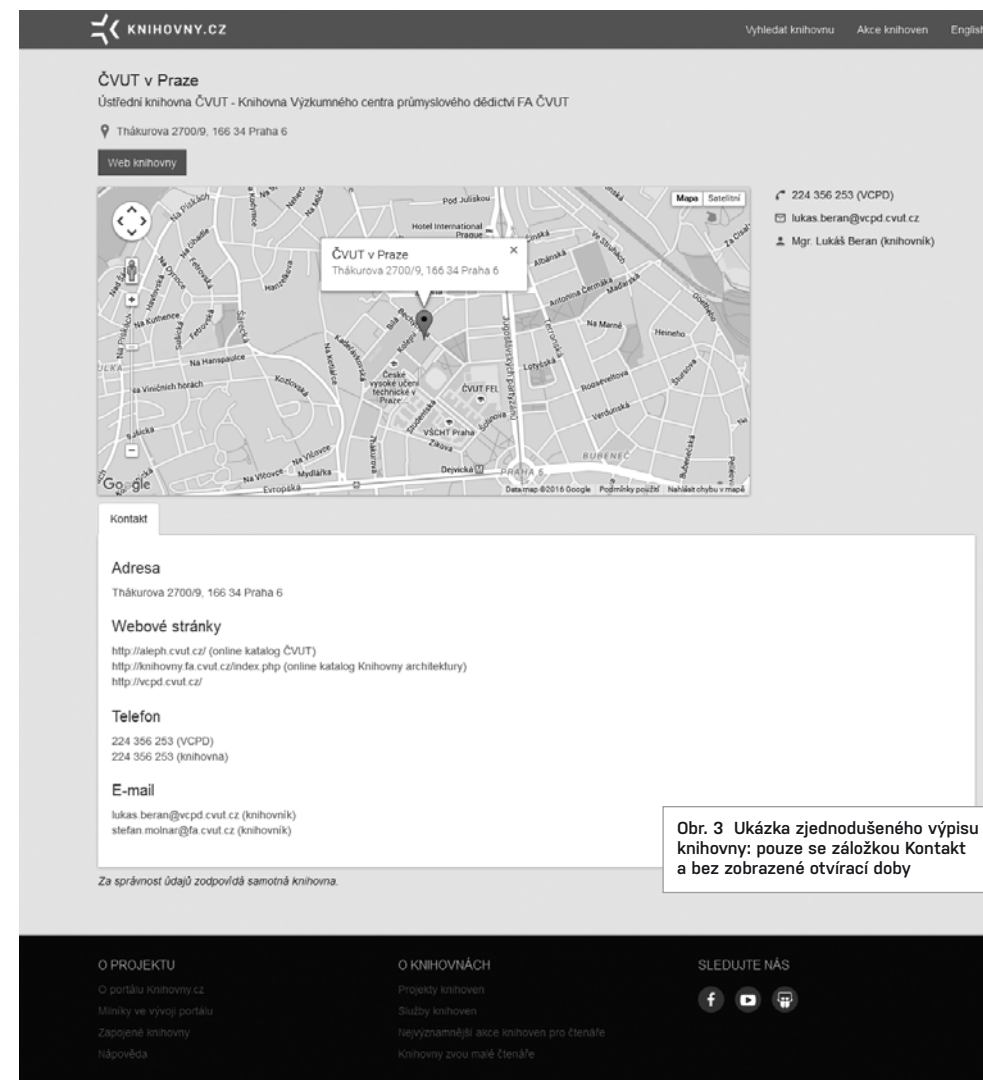
- název knihovny,
- adresu,
- zobrazení knihovny na mapě,
- odkaz na web,
- odkaz do katalogu,
- otevírací dobu,
- služby, které knihovna nabízí, a projekty, do nichž je zapojena,
- odpovědné osoby,
- kontaktní údaje (e-mail, telefon),
- informace o pobočkách.

Ve vyhledávacím okně je uživateli doporučeno hledat knihovny podle města či podle konkrétního názvu knihovny. Výpis informací o konkrétní knihovně obsahuje siglu této knihovny v URL adrese, takže hledání podle sigly je mož-

né. Uživatele možností hledat podle sigly nezařezujeme, neboť pro většinu z nich je pojem sigla neznámý. Vyhledávání knihoven je možné omezit podle krajů či poskytovaných služeb. Adresář knihoven v této podobě přináší různé možnosti – najít si knihovnu rovnou na mapě, najít, zda například půjčuje deskové hry nebo má bezbariérový přístup, nicméně nejedná se o fulltextové vyhledávání jako na Googlu.

Aby zobrazených informací nebylo na jedné stránce příliš, zobrazují se v hlavičce informací o knihovně: název, adresa, zobrazení na mapě, otevírací doba (je-li vyplněna, pokud ne, pak je nahrazena kontaktními údaji) a odkazy na web a katalog. Doplnující informace jsou dostupné pod mapou a zobrazují se formou tři záložek. Zahrnují detailní kontaktní údaje, informace o službách a projektech, a poslední záložku obsadily informace o pobočkách. Pokud knihovna v CADR některé údaje nemá vyplněné, tak se výpis informací zjednodušuje – záložky Pobočky a Služby a projekty chybí a zůstává jen záložka Kontakt. Jak nejjednodušší forma výpisu vypadá, můžete vidět na obrázku 3.

Výpis informací o Městské knihovně v Praze v kompletním rozsahu je vidět na obrázku 4. Tim si nechceme dělat reklamu, ale vývoji adresáře jsme věnovali několik měsíců, takže máme záznam v CADR doplněný o nejnovější pole, která přibyla na podzim 2015 – tedy konkrétně: otevírací dobu, projekty a služby. A o aktualizaci záznamu v Centrálním adresáři knihoven prosíme také vás, kolegy z knihoven. Doplněte své záznamy v CADR o otevírací dobu, zaškrtněte, jaké služby vaše knihovna poskytuje a jakých projektů se účastní, případně aktualizujte údaje, když dojde ke změně. Záznamy z CADR již neslouží jen knihovníkům, kteří řeší MVS prostřednictvím Souborného katalogu, jsou tu pro všechny a jsou vizitkou vaší knihovny.

Obr. 3 Ukázka zjednodušeného výpisu knihovny: pouze se záložkou Kontakt a bez zobrazení otevírací doby

A co dalšího adresář knihoven na portálu *Knihovny.cz* uživatelům nabízí? Jednak responsivní design, takže se přívětivě zobrazení dočkají i uživatelé mobilních telefonů a tabletů. Dále anglickou verzi vyhledávání a konečně – zobrazují se pouze existující instituce, nikoli již zaniklé (které jsou v CADR ponechány kvůli přehledu o přesunech fondů).

Adresářové výzvy

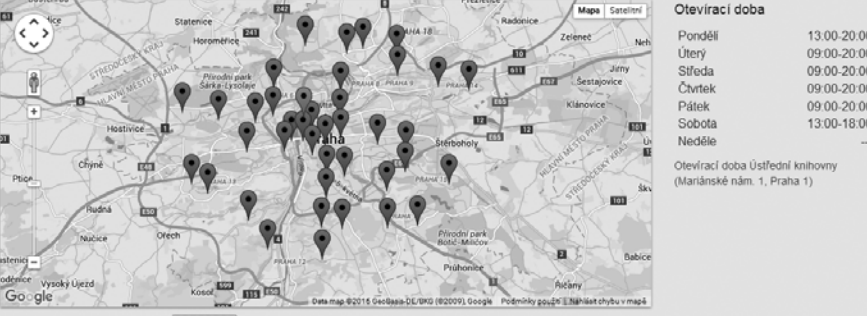
Při vývoji vyhledávače knihoven pro portál *Knihovny.cz* jsme narazili na několik úskalí, která nebylo v některých případech možné vyřešit v řádu týdnů. V roce 2015 totiž došlo k vý-

razné změně – dosavadní Adresář knihoven Národní knihovny byl sjednocen s Evidencí knihoven Ministerstva kultury, což vedlo ke vzniku Centrálního adresáře knihoven (CADR). Do původního ADR bylo nově přidáno 4500 záznamů a přejaté záznamy byly obohacovány o chybějící údaje (např. sigla, GPS, nová typologie knihoven). Sjednocení ukázalo, že nemálo knihoven je na Ministerstvu kultury registrováno pouze pod názvy Městská knihovna či Obecní knihovna, aniž by v názvu bylo uvedeno město či obec, kde působí. Proto nám v jednu chvíli z vyhledávání vypadávaly dlouhé seznamy „Městská knihovna“, aniž by bylo jasné,

KNIHOVNY.CZ Vyhledat knihovnu Akce knihoven English

Městská knihovna v Praze
Mariánské nám. 1/98, 115 72 Praha 1 - Staré Město

Web knihovny Otevřít katalog

Pondělí	13:00-20:00
Úterý	09:00-20:00
Středa	09:00-20:00
Čtvrtek	09:00-20:00
Pátek	09:00-20:00
Sobota	13:00-18:00
Neděle	---

Otevírací doba Ústřední knihovny (Mariánské nám. 1, Praha 1)

Kontakt Služby a projekty Pobočky

Ústřední knihovna
Mariánské nám. 1/98, 115 72 Praha 1 - Staré Město

Barrandov
Wassermannova 16/926, 152 00 Praha 5 - Hlubočepy

Bohnice
Těšínská 4/600, 181 00 Praha 8 - Troja

Břevnov
Bělohorská 56/1666, 169 00 Praha 6 - Břevnov

Cibulka
Musíkova 62/335, 150 00 Praha 5 - Košíře

Černý Most
Generála Janouška 2/1060, 198 00 Praha 14 - Černý Most

Dědina
Žukovského 888/2, 162 00 Praha 6 - Ruzyně

Dejvice
Technická 6/2710, 160 00 Praha 6 - Dejvice

Dittrichova
Dittrichova 2/1543, 120 00 Praha 2 - Nové Město

Dům tčeni
Ruská 192/1455, 100 00 Praha 10 - Vršovice

Hloubětín
Poděbradská 4/489, 194 00 Praha 14 - Hloubětín

Hostivař
Gořová 910/10, 102 00 Praha 15 - Hostivař

Hradčany
Pohofelec 25/111, 118 00 Praha 1 - Hradčany

Chodov
Širovcovo náměstí 1/1782, 149 00 Praha 11 - Chodov

Obr. 4 Kompletní výpis knihovny, zobrazena záložka pobočky i otvírací doba knihovny

kde knihovna sídlí. Některé knihovny používají i několik názvů – jeden pro registraci, jiný na zřizovací listině a další verze je na webu. Podobně se vyskytly odlišnosti u knihoven, jejichž pobočky mají vlastní siglu, apod. V Národní knihovně si dali velkou práci s aktualizací záznamů o knihovnách, neboť i přes opakované výzvy mnoho knihoven bohužel svoje záznamy ani nekontroluje, ani neaktualizuje. Přitom možnost upravit údaje má každá knihovna s vlastní siglou a zapomenuté heslo lze snadno vyžádat od správců databáze.

Největší výzvou pro využití dat z CADR je ovšem jeho fungování v systému Aleph. Jeho

robustnost má výhody, a také s sebou nese i jistá omezení – zejména vytváření API pro export dat bylo velkým oříškem – a pro sběr dat je limitující, jak v Alephu (ne) lze předem definovat vyplňování polí. Například není možné vyplnit otevírací dobu pomocí předem definovaných hodnot, tudíž pokud někdo nedodrží doporučený formát zápisu, možnost využití dat se snižuje. Podobně nelze pomocí roletky navolit, jaký typ URL adresy je vyplněn (katalog, web apod.). Proto vám vřele doporučujeme využívat manuálu, který nabízejí správci CADR.

Zatím se také nepodařilo rozšířit formulář o otevírací dobu na jednotlivých pobočkách

(pokud je knihovna má). A konečně při zobrazení kontaktních informací narážíme na skutečnost, že pole v CADR knihovny vyplňují různě. Někde první vyplněné telefonní číslo směřuje na ředitele či ředitelku knihovny, jinde na mzdové oddělení a v jiné variantě (z pohledu vyhledávače preferované) na telefonní číslo, kde jsou připraveni pomoci čtenářům. Podobně to platí s e-mailovými adresami. Přestože využívání jedné databáze k různým účelům přináší podobné problémy, domníváme se, že má smysl nevytvářet další od CADR odvozenou databázi, která by kladla větší nároky na aktualizaci údajů.

Apel místo závěru

Vyhledávač knihoven na portálu *Knihovny.cz* je cestou, jak přibližovat knihovny a jejich služby čtenářům. Ať už jste knihovníkem v obecní, odborné nebo třeba univerzitní knihovně,

každý den může nastat situace, kdy vás někdo vyhledá ne přes váš web, ale dostane se k informacím o vaší knihovně právě na portálu *Knihovny.cz*. Proto si dovoluujeme jen jedno doporučení na závěr: Zachovejte klid a aktualizujte svá data.

Adresáři knihoven na *Knihovny.cz* jsme se věnovali v Městské knihovně v Praze ve spolupráci s řadou kolegů z dalších institucí v rámci projektu *Realizace statické informační části Centrálního portálu českých knihoven Knihovny.cz*, který byl podpořen Ministerstvem kultury v rámci programu VISK 8/B. Všem kolegům, kteří nám s jeho přípravou na ostré spuštění pomohli, si tímto dovoluji poděkovat. Adresář knihoven bude přístupný po dokončení testování celého portálu a spuštění jeho ostré verze, tedy zhruba v polovině roku 2016.

VERONIKA HYBLEROVÁ TRACHTOVÁ
veronika.trachtova@mlp.cz

ROZHOVOR

s **HANNELORE VOGT,**

ředitelkou Městské knihovny v Kolíně nad Rýnem

„Když budete mít spokojené kolegy, budete mít i spokojené uživatele...“

Hannelore Vogt je ředitelkou Městské knihovny v Kolíně nad Rýnem od roku 2008, předtím vedla téměř 15 let městskou knihovnu ve Würzburgu. Obě knihovny mají společně zejména to, že získaly nejprestižnější ocenění v knihovnickém oboru – staly se Knihovnou roku Spolkové republiky Německo. Knihovna ve Würzburgu v roce 2003 a kolínská knihovna v roce 2015. Kudy vede cesta k úspěchu?

→ **Knihovna v Kolíně nad Rýnem je druhou knihovnou, kterou jste dovedla k titulu Knihovna roku. Prozradíte nám, jak se to dělá?**

Pro mě jsou hlavní lidé – zaměstnanci stejně jako čtenáři. Můj styl řízení je založen na důvěře a všechny kolegy respektuji. Ve vztahu ke čtenářům se vždy snažím vidět věc jejich očima – tedy pokud možno pohledem zvenčí. Velkou roli pro mě tedy hraje zaměření na klienty i zaměstnan-

ce. Zabývala jsem se základy řízení změn a při zavádění novinek se snažím lidi zapojit a zbavit je strachu. Hned na začátku svého působení jsem společně s kolegy vypracovala strategický koncept, který pravidelně dále rozvíjíme a který schvaluje rada města Kolín nad Rýnem. Díky tomu mají moji spolupracovníci jistotu plánování a naše práce je vůči městské správě a politice jasně formulovaná a pevně zakotvená.

Hannelore Vogt při zápisu do pamětní knihy. Za ní: starostka Elfi Scho-Antwerpes, laudator Gert Scobel a prezident německého svazu knihoven Hans-Joachim Grote

Foto © Raimond Spekking

→ V týmu máte 200 kolegů. Jak je možné takový počet lidí efektivně řídit?

Pro mě je velice důležitý osobní kontakt, například při pravidelných setkáních všech zaměstnanců nebo při rozhovorech u kávy v mé kanceláři, na které zvu každý měsíc všechny kolegy, kteří mají v daném měsíci narozeniny. Pravidelně procházím budovou a navštěvuji naše pobočky, takže se na mě kolegové mohou kdykoliv obrátit. Jen když budete mít spokojené kolegy, budete mít i spokojené uživatele.

Je to stejné jako s ovocem: Když je shnilé uvnitř, nemůže navenek vonět hezky. Každý zaměstnanec musí vědět, že i on přispívá k našemu úspěchu. Je pro mě nesmírně důležité včas informovat o novinkách a zapojovat pracovníky – všude, kde je to smysluplné a možné. Interně k tomu využíváme informační kanály založené na dialogičnosti jako wiki nebo blogy.

→ V koncepci kolínské knihovny najdeme vývoj konceptu makerspace – nabídky médií a služeb, které pomáhají návštěvníkům vytvářet vlastní produkty. Z čeho vycházíte?

Pravidelně sledujeme zprávy o trendech – i mimo oblast knihovnictví. V tomto případě jsme si velmi brzy všimli hnutí „do-it-yourself“. Jeho nosná myšlenka v podstatě odpovídá tomu, co v knihovnách děláme od nepaměti: zprostředkováváme informace a inspirujeme k samostatnému jednání.

V tomto případě se nově a širěji pojímá to, co chápeme pod pojmem učení. Význam má nejen formální učení, například z knih, ale i neformální a nenaplánované učení.

Knihovny nejsou a nikdy nebyly jen sbírkami knih. Jsou to živá místa, kde lidé něco zažívají. Knihovna je v rámci města prostorem pro setkávání, pozvánkou ke komunikaci. Zároveň je však také oázou, která lidem umožňuje vystoupit z běžných rolí a prožít překvapení, úžas a do něčeho se zcela ponořit – je místem kontemplace.

Ve věku digitalizace a neustálé dostupnosti se analogový svět stále více stává nikou. Proto roste atraktivita fyzických míst – plných věcí, kterých je možné se dotýkat – kde potkáváte jiné lidi a můžete s nimi zapříst hovor. A právě takovým místem je i knihovna.

Knihovny pokrývají široké spektrum aktivit pro veškeré věkové a zájmové skupiny a jsou nekomerčním a pro každého přístupným místem setkávání. Knihovna přichází nejen s vlastními nabídkami, ale zejména poskytuje infrastrukturu a propojuje lidi. Vznikají zde programy a nabídky, které životem naplňují lidé tím, že do nich vnášejí své vlastní nápady a projekty.

→ Čím by měla začít knihovna, která se rozhodne, že chce pracovat víc s lidmi, než jen s knhami?

Společnost se bouřlivě mění a stejně tak se mění i role veřejných knihoven. Rovnoprávný přístup k vědění dnes již sahá daleko za hranice psaného slova. Klíčem k zapojení do života společnosti je práce s novými technologiemi a sociálními sítěmi. Gramotnost dnes znamená mnohem více než umět číst. Zahnuje i digitální sféru, osvojování si jazyka a podporu rozvoje jazykových kompetencí – a to má vliv na nabídku služeb a prostory. Knihovna tak potřebuje pracoviště pro jednotlivce a skupiny, ale i společenské zóny, makerspaces (prostory či místnosti, které návštěvníky zvou k vlastní kreativní činnosti), zóny vyhrazené pro hraní her nebo digitální laboratoře, ale i hudební místnost vybavenou křídlem, která se již dnes těší velké oblibě.

V době masivní digitální komunikace a propojení prostřednictvím sítí lidé stále více potřebují místa pro aktivní činnost a bezprostřední mezilidskou komunikaci.

Knihovny se v budoucnu budou stále více měnit v takzvaná „třetí místa“ (vedle bytu a pracoviště) a poroste jejich význam coby atraktivního místa setkávání v prostředí, kde se lidé cítí dobře. Zůstávají totiž i nadále nejnavštěvovanějšími kulturními a vzdělávacími zařízeními.

→ Jste vyhledávanou referentkou pro nejruznější témata (marketing, řízení knihoven a inovací, rozvoj lidských zdrojů). Dokázala byste říct, která z těchto oblastí je vám nejbližší?

Tématem mého doktorátu byl marketing, zejména zaměření na zákazníka – a to se vedle návštěvníků týká také zaměstnanců. Zároveň se zájmem sleduji společenský a technologický vývoj, který bude relevantní pro knihovny v budoucnosti. Obzvláště zajímavé mi proto připadá téma řízení změn, které tvoří jakési rozhraní.

→ Už jsme několikrát měli tu čest vás přivítat v České republice... Měla jste během svých návštěv čas navštívit české knihovny? Jak se vám líbily?

Navštívila jsem například Městskou knihovnu v Praze. Je to tradiční instituce, která dobře spojuje nové s osvědčeným. Velký dojem na mě udělala rozsáhlá síť poboček. Navíc 3. prosince 2015 oslavila kolínská knihovna 125. výročí založení a Městské knihovně v Praze bude také 125 let – to je hezká společná charakteristika.

Dr. HANNELORE VOGT studovala knihovnictví, dějiny umění a kulturní management, promovala v oboru marketing na téma orientace na zákazníka. Mnoho let předsedala poradnímu výboru „Informace a knihovna“ Goethe-Institutu a byla rovněž členkou manažerské komise Německého knihovnického svazu. Je spoluvydavatelkou časopisu *Knihovna*. *Bádání a praxe* a členkou „Metropolitan Libraries Standing Committee“ mezinárodního knihovnického svazu IFLA; předtím působila v IFLA v „Public Libraries Standing Committee“. Byla také strategickou poradkyní Nadace Billa a Melindy Gatesových pro oblast *Global Libraries* a členkou Mezinárodní sítě Bertelsmannovy nadace, kde obdržela badatelské stipendium v Městské knihovně v Helsinkách.

→ Chtěla bych položit dvě otázky ohledně odborných časopisů. Jaké místo má odborný tisk v německém knihovnictví a jak se tištěná periodika poprala s trendem digitálního publikování?

Máme tři čtyři odborné časopisy, které jsou dosud hojně čtené, protože přinášejí detailní zpravodajství. Většina existuje i v online verzi, ale u nás v knihovně přece jen ještě raději čteme tištěná vydání. Kromě toho získáváme průběžně aktuální informace prostřednictvím odborných blogů a sociálních médií, jako jsou Twitter, Facebook, nebo z mailinglistů.

→ U nás se říká: Do třetice všeho dobrého. Neplánujete pomoci k titulu *Knihovna roku* další knihovně? Jak vypadají vaše profesní plány?

Jsem v Kolíně moc ráda a celková rekonstrukce ústřední knihovny, kterou právě plánujeme, je nesmírně zajímavý úkol, díky němuž se mohu podílet na utváření její budoucnosti.

Děkuji za rozhovor.

Ptala se **LENKA ŠIMKOVÁ**

Překlad Kateřina Sitařová

Redakce Čtenáře děkuje Goethe-Institutu za spolupráci při přípravě rozhovoru.

Profesní vzdělávání knihovníků v Moravské zemské knihovně v Brně

Moravská zemská knihovna v Brně (MZK) je druhou největší knihovnou ČR a stejně jako ostatní krajské knihovny plní také vzdělávací funkci.

Vzdělávání knihovníků je jedním z dílčích cílů *Koncepce rozvoje regionálních funkcí knihoven v Jihomoravském kraji na léta 2015 až 2020*, kterou vzala na podzim roku 2015 na vědomí na svém 29. zasedání Komise kultury a památkové péče Rady Jihomoravského kraje.

Možností celoživotního vzdělávání je pro knihovníky z celé České republiky čím dál více. MZK již od počátku 80. let 20. století nabízí například rekvalifikační knihovnický kurz. Jedná se o kurz, jehož výuka se koná pravidelně jednou týdně, vždy od září do března následujícího kalendářního roku. Akreditace MŠMT na tento kurz však na jaře roku 2016 končí a její prodloužení již není možné. Také proto se MZK rozhodla v předchozím roce plynule zajistit další vzdělávání knihovníků.

V současné době se přechází na nový systém získávání **dílčích profesních kvalifikací**. V návaznosti na model EU se začíná aplikovat **Národní soustava kvalifikací** (dále NSK) a **Národní soustava povolání** (NSP), více informací najdete zde: <http://www.narodnikvalifikace.cz/> a <http://www.nsp.cz/>. Knihovnický obor je v NSK zařazen do kategorie 72 – Publicistika, knihovnictví a informatika.

Jakým způsobem systém funguje?

Ministerstvo kultury ČR je **autorizujícím orgánem** pro oblast vzdělávání knihovníků ve veřejných knihovnách. Rozhoduje a přiděluje tzv. autorizace jednotlivým **autorizovaným osobám** (předpokládají se jimi knihovny, případně školy, kde se knihovnictví vyučuje či přednáší). Autorizované osoby mají své **autorizované zástupce** (specializované odborníky), kteří splňují přísná kritéria výběru.

Pracovní tým členů sektorové rady (zástupců vybraných knihoven v ČR) v předchozích letech vypracoval hodnotící standardy jednotlivých profesních kvalifikací. **K dispozici je v současné době celkem šest profesních kvalifikací knihovníka:**

- knihovník akvizitér;
- knihovník katalogizátor;
- knihovník pracovník správy fondů;
- knihovník v knihovně pro děti;
- knihovník v přímých službách;
- referenční knihovník.

Na stránkách Národní soustavy kvalifikací najdete u každé profesní kvalifikace následující podrobnosti:

- kvalifikační standard (tedy výčet toho, co je obsahem, náplní dané kvalifikace, jednotlivé odborné způsobilosti);
- hodnotící standard (podrobnosti ke zkoušce – co konkrétně a jakým způsobem se bude hodnotit, počet zkoušejících, podmínky u zkoušky, délka zkoušky apod.);
- přehled autorizovaných osob (a dále jejich autorizovaných zástupců);
- ověření uznatelnosti kompetencí.

Velkou změnou oproti stávajícímu systému rekvalifikací je to, že zájemce nyní může složit zkoušku bez předchozího absolvování kurzu.

O co se jedná a kdo může využít kurzy či zkoušky?

Uvedme si konkrétní dva možné příklady:

- Paní Zuzana získala nově pracovní místo v obecní knihovně v menší obci. Bude v této knihovně pracovat na zkrácený úvazek a pouze sama. Předpokládáme, že v knihovně bude kromě tradičních výpůjčních a informačních služeb také pracovat v automatizovaném knihovním systému, bude sama řešit evidenci a katalogizaci fondu, bude se muset orientovat

ve vydávaných titulech. Hodlá si doplnit své odborné vzdělání, pracovala předchozí léta jako účetní a již dávno vystudovala ekonomickou školu.

• Paní Alice pracuje téměř dvacet let v knihovně v okresním městě. Začínala nejprve katalogizací, později dala přednost výpůjčním službám, včetně poskytování informací, pořádání informačních lekcí a organizace kulturních akcí v knihovně. Střední knihovnickou školu vystudovala již před dvaceti lety a kromě účasti na jednotlivých seminářích by ráda získala (pro sebe, případně i pro svého zaměstnavatele) kompletní aktuální vzdělání a certifikát ve „své“ specializaci.

Obě si mohou doplnit své vzdělání v návaznosti na Národní soustavu kvalifikací, pro paní Zuzanu je vhodná kvalifikace referenčního knihovníka, v případě paní Alice kvalifikace knihovníka v přímých službách.

Znovu si připomeňme, co je velká změna oproti dřívějšímu způsobu rekvalifikačních kurzů – ani jedna adeptka **nemusí absolvovat před složením zkoušky kurz**.

Mohou se přihlásit pouze ke zkoušce u vybrané autorizované osoby bez jeho absolvování. Na druhou stranu – kurz zájemkyně seznámí nejen s teoretickými znalostmi (např.

přehled databází, nakladatelů, pravidla katalogizace, komunikace se čtenáři atd.), ale připraví je k praktickým dovednostem u zkoušky (a následně v knihovnické praxi).

V současné době je Moravská zemská knihovna v Brně jedinou autorizovanou osobou v ČR pro pět z výše uvedených šesti kvalifikací (s výjimkou knihovníka v knihovně pro děti). Brzy však určitě přibudou další autorizované osoby (např. Národní knihovna ČR v Praze, Národní technická knihovna a další).

O vypsání termínů zkoušek se dozvíte na stránkách www.narodnikvalifikace.cz u jednotlivých kvalifikací, případně na <https://www.mzk.cz/pro-knihovny/vzdelavani-knihovniku/zkousky-knihovnicke-kurzy-dle-narodni-soustavy-kvalifikaci>.

Současně zde najdete informace o kurzech, jejichž otevření MZK předpokládá od září 2016 (momentálně je akreditace těchto kurzů v řízení u MŠMT).

Kromě těchto kurzů nabízí MZK již od roku 2011 také tři různé e-learningové kurzy, které jsou však zatím neakreditované. Více o nich najdete zde: <https://www.mzk.cz/pro-knihovny/vzdelavani-knihovniku>.

ADÉLA DILHOFOVÁ dilhofova@mzk.cz

POUŽITÉ ZDROJE:

- DILHOFOVÁ, Adéla. Profesní vzdělávání knihovníků a jeho změny v budoucnu. *Duha* [online]. 2015, roč. 29, č. 2 [cit. 2016-01-04]. ISSN 1804-4255. Dostupný z: <http://duha.mzk.cz/clanky/profesni-vzdelavani-knihovniku-jeho-zmeny-v-budoucnu>.

Víte, že...

... si v knihovně můžete v pracovní době zahrát karty?

Nebude to sice příliš ani mariáš, ale 35 metod pro lepší služby – a to zní ještě zajímavěji.

Sada karet je jedním z výstupů projektu Libdesign (www.libdesign.cz) a provádí designovým myšlením krok za krokem. Karty jsou proto rozděleny do čtyř skupin, které sledují designový proces a logicky na sebe navazují: poznávání, analýza, design a testování – odlišeny jsou také barvami. Součástí sady je stručný a přehledný návod k použití, který vám prozradí více o tom, jak karty využívat.

A co můžete vlastně vyhrát? Spokojené uživatele, ale i zaměstnance, protože vás to společně bude bavit.

Festival regionálních nakladatelů v Plzni

1 3

2 4

Tradice vydávání knih je v Plzni jednou z nejstarších a patří ke kulturnímu obrazu našeho města. Z něho výrazně vystupuje řada osobností, společností a firem, které se této chvályhodné činnosti věnují, a tvoří jej i další, zdánlivě neznámí vydavatelé. Také oni se mohou prezentovat léty trpělivého úsilí přivést na svět krásné plzeňské knihy – a všichni dohromady vědí, jak tvrdý chlebiček jejich obor je.

Knihovna města Plzně se vloni pokusila na tomto poli o nový počín. Řadu plzeňských nakladatelů pozvala pod svou střechu a nabídla jim prostory k setkání se čtenářskou veřejností. Ve dnech 19.–20. 11. 2015 proběhl v hlavní budově Knihovny města Plzně Festival regionálních nakladatelů.

- 1 – Autogramiáda ilustrátora Jiřího Fixla
- 2 – Jiří Sláma z hudebního vydavatelství Avik a Hana Voděrová z nakladatelství RegionAll
- 3 – Ladislava Říhova z nakladatelství Cykloknihy obdivuje produkci kolegů z nakladatelství Grafia a ArtKrist
- 4 – Jaroslav Háek z nakladatelství Granát uvádí autogramiádu svojí knihy *Medvídci ze všech koutů světa* za účasti dětských muzikantů ze souboru Úsměv

Foto Hana Větrovská

V Polanově síni knihovny si návštěvníci mohli prohlédnout a zakoupit produkci nakladatelství ArtKrist, Avik, Cykloknihy, Grafia, Granát, Maják Plzně, Muzeum strašidel, Petr Mikota, Pro Libris, Region All, Starý most, Ševčík a Vydavatelství Západočeské univerzity v Plzni. Kromě návštěvy vydavatelství stánků přichystala knihovna tematicky navazující doprovodný program, který probíhal v zasedací síni a v půjčovnách.

JEDENÁCTERO POHÁDEK O PUBLIC RELATIONS

Pohádka první: Co to tedy vlastně je?

Když se někomu narodíme nebo někdo se nám narodí, je mezi námi vztah. Je dán rodinným poutem, ale rozvíjí se každodenním kontaktem, denní péčí, jistotou, s jakou je o nás pečováno, roztomilostí nebo oddaností, kterou vidíme v očích druhého člověka.

My lidé máme ale vztahy i s lidmi, s kterými nás neváže příbuzenství. Můžeme se zamilovat, můžeme se s někým spřátelit... Ze začátku mezi námi žádná vazba není, ale postupem doby vznikne nitka. Nitka postupně sílí. Čím sílí? Tím, co spolu prožijeme. Tím, že se podříme při problémech. Tím, že se posloucháme. Tím, že se víc a víc známe. Milionem věcí se postupem doby může stát, že z nitky je tlustý provaz, a nakonec možná drátem vyztužené lano. Přátelství roste a roste a my neuvažujeme, co pro druhého člověka ještě udělat, aby bylo lano tlustější a pevnější. Děláme to intuitivně – cit uvnitř nám velí druhého poslouchat, usmát se, i když máme špatnou náladu, zavolat.

gamiádu dětské knihy *Medvídci ze všech koutů světa* za účasti jejího ilustrátora Jiřího Fixla s hudebním doprovodem dětí z hornobřízského souboru Úsměv.

Návštěvníci festivalu mohli obdivovat uměleckou knižní vazbu studentek designu a umění na Západočeské univerzitě v Plzni Kamily Novákové a Barbory Suché.

Oba festivalové dny přinesly řadu přátelských setkání a vždy to bylo milé setkání s knihou či jejími tvůrci. Hlavní záměr organizátorů se tím zcela naplnil a záměr založit novou tradici trvá. Věřme, že v příštím roce se prostory Knihovny města Plzně opět naplní nakladatelskými stánky a před čtenářským publikem budou stránkami nových plzeňských knih listovat jejich autoři.

**MARTINA KOŽÍŠEK OUŘADOVÁ,
LENKA DUCHKOVÁ**

„Já vás celé dopoledne pozorně poslouchala, ale až se mě večer manžel zeptá, co to je to PR, stejně nebudu vědět, co mu říct.“
Propagace? Komunikace?
Vztahy s veřejností?

Krom rodiny a přátel je na světě ještě množství dalších lidí. Třeba moje nová paní sousedka. Je jí jistě k osmdesáti, má invalidní dceru, syna v Bejrútu, ohromnou zahradu. A taky vlastní pozemek pod mým oknem, který já bych výhledově ráda odkoupila – a nebo aspoň měla možnost tu a tam využívat, třeba až budu rekonstruovat svůj dům. Právě jsem se přistěhovala, není mezi námi ani nitka vztahu. Ale já bych ráda, aby mezi námi bylo aspoň nějaké vlákno. Abych – až bude potřeba – k ní nešla jako cizí ženská, ale jako důvěryhodná dáma ze sousedství. A tak přemýšlím, co pro paní sousedku mohu udělat hezkého. Trošku mi to jde samo – my lidé vlastně rádi děláme drobné laskavosti pro druhé a slušnost i cit nám velí laskavosti druhých oplácet. A trochu to dělám záměrně, protože mi dává smysl mít dobré vztahy i na základě náhodného sousedství.

Mgr. Věra Ondřichová pracovala jako PR specialista a tisková mluvčí v Junáku, zakládala a vedla oddělení vnějších vztahů v Městské knihovně v Praze. Zajišťuje a konzultuje PR pro neziskovky, vede semináře o PR v knihovnách a připravuje obsah blogu *pr.knihovna.cz*. Ráda by uspořádala Akademii PR pro knihovníky – sérii odborných seminářů pro PR profesionály v knihovnách. Pořádá školení v oblasti zákaznické komunikace a prezentačních dovedností.

Co mohu udělat pro to, abych pro ni byla důvěryhodná, milá osoba?

Jít se představit, později nabídnout pomoc, nabídnout přebytek z úrody, svézt do města autem, povídat si, zajímat se, nabídnout vyjednocené sazeníčky...

Když budu pozorovat a poslouchat, přijdu na leccos, co paní sousedka řeší za problémy či co by jí mohlo udělat radost. A protože mám touhu, aby nitka našeho vztahu sílila, všímám si, nabízím, činím.

Ilustrace Eva Kotlandová

A to je PR.

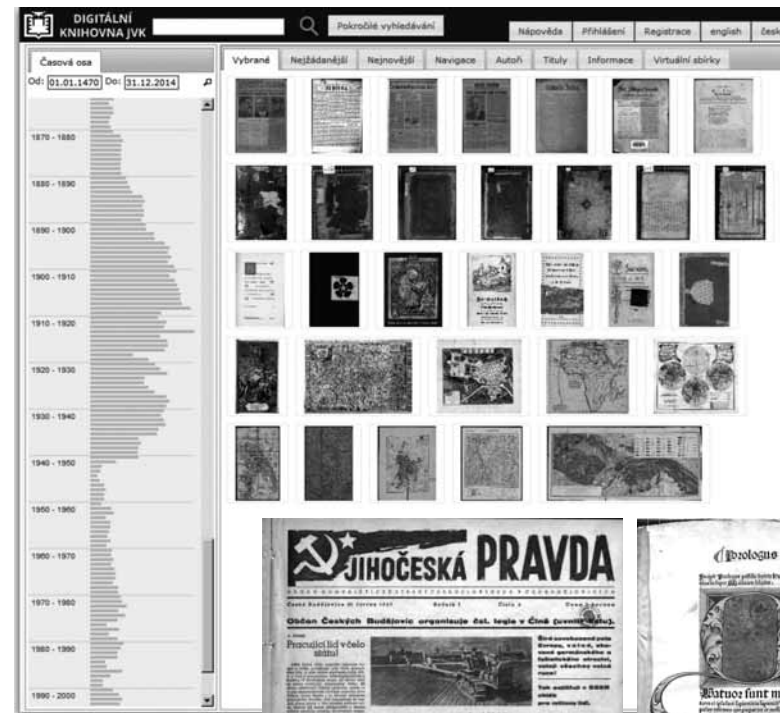
Rozvíjím vztahy s nějakým záměrem (být v očích sousedky milá a důvěryhodná) a **podle nějakého plánu** (nabídnout, svézt, popovídat si).

Řeším-li PR v organizaci, v knihovně, dělám prakticky to samé – uvědomuji si, s kým chci vztahy rozvíjet, zkoumám, jaké zájmy a potřeby má,

přemýšlím, proč a jak vztah navázat a čím rozvíjet. A pak to dělám. Komplikuje mi to pouze fakt, že na žádné straně toho vztahu není jediná osoba, ale různě velké až ohromné množství lidí. Co s tím? To se dozvíte příště...

VĚRA ONDŘICHOVÁ

vera.ondrichova@gmail.com

Digitální knihovna JVK

Jihočeská Pravda a Postilla super evangelia (vpravo)

Digitalizace v Jihočeském kraji: fondy knihovny i dalších paměťových institucí v digitální podobě

Naším příspěvkem navazujeme na sérii článků, které se v tomto časopisu zabývají průběhem digitalizace v jednotlivých krajích. Stejně jako v ostatních krajích i v kraji Jihočeském jsou digitalizační práce součástí komplexního projektu – zde *Rozvoj služeb eGovernmentu v Jihočeském kraji*, který zahrnuje šest částí: Elektronická spisová služba; Digitální mapa veřejné správy; Digitalizace a ukládání dat; Vnitřní integrace úřadu a integrace s ISVS; Datové sklady, manažerské informační systémy a nástroje Business Intelligence; Technologické centrum.

Právě v části projektu „Digitalizace a ukládání dat“ realizuje Jihočeský kraj ve spolupráci s Jihočeskou vědeckou knihovnou v Českých Budějovicích a dalšími paměťovými organiza-

cemi zřizovanými Jihočeským krajem digitalizaci zejména **regionálních periodik a monografií**. Do konce doby udržitelnosti projektu (do 31. 12. 2019) předpokládá Kraj digitalizaci

přibližně 1,8 milionu stran předloh dokumentů regionálního kulturního dědictví.

Digitalizace probíhá dvojím způsobem: přibližně 370 000 stran bylo digitalizováno **dodatelským způsobem** a zbývající fond – tj. 1,5 milionu stran – je digitalizován na nově vybudovaném pracovišti **krajské digitalizační jednotky**. Digitalizace je prováděna v souladu se standardy Národní knihovny ČR – v rámci realizace krajské digitalizační jednotky byla zpracována podrobná metodika digitalizace, která plně respektuje uvedené standardy.

Výstupy z digitalizace v podobě standardizovaných balíčků dat ukládá Jihočeský kraj do systému pro dlouhodobé uložení digitálních

dat kulturního dědictví – v Krajském digitálním repozitáři, ale již nyní jsou také zveřejňovány v digitální knihovně Jihočeské vědecké knihovny v Českých Budějovicích.

Jaký tedy byl a je **podíl Jihočeské vědecké knihovny** na tomto krajském projektu? Naše knihovna na něm spolupracovala již od samého počátku, podílela se na přípravě projektu, definovala vhodné dokumenty k digitalizaci – ať již z vlastního fondu, nebo z fondů dalších paměťových institucí v kraji. Poměrně náročnou etapou bylo odhadování počtu stran periodik určených k digitalizaci, které bylo nezbytné vyčíslit před samotnou realizací projektu. Velká pozornost byla věnována i podrobné metodice

Ukázka z historického atlasu *La Suisse divisée en ses treze cantons, ses allies et ses sujets*

digitalizace, aby bylo zabezpečeno co nejpřesnější zachycení obrazové předlohy, a na druhé straně eliminována možnost poškození digitalizovaných dokumentů. Knihovna zajišťuje také potřebné údaje pro metadata digitalizovaných dokumentů, a to přímo ze svého elektronického katalogu. Předává údaje do Registru digitalizace, a tak se snaží předejít možné duplicitě při digitalizaci v jiných projektech či v jiných institucích.

Knihovna se zároveň podílí na kontrole výsledků skenování po importu do digitální knihovny JVK. Kontrola probíhala jak nad výsledky digitalizace zajištěné dodavatelsky, tak i nadále nad výsledky vytvářenými v rámci krajské digitalizační jednotky. Zásadním podílem je však zveřejnění výsledků digitalizace z fondů knihovny i z fondů jiných paměťových institucí kraje v digitální knihovně JVK.

Digitální knihovna JVK je dostupná na adrese <http://kramerius.cbvk.cz/>. V současné době zahrnuje přes 1,5 milionu digitalizovaných stránek různých typů dokumentů (monografií, periodik a map). Najdete zde více než 370 000 stran dokumentů, převážně regionálních periodik, zdigitalizovaných v rámci projektu s Jihočeským krajem. Své fondy pro digitalizaci poskytlo Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích a Prácheňské muzeum v Písku. Celkem se jednalo o padesát titulů, jmenujme například *Böhmerwald*, *Budweiser Zeitung*, *Bürgerfreund*, *Českobudějovické listy*, *Hlasy ze Šumavy*, *Jihočeck*, *Jihočeský sborník historický*, *Otavan*, *Šumavské proudy* a další.

Asi 100 000 stran dokumentů pochází ze sbírek Jihočeské vědecké knihovny. Jedná se hlavně o historicky významné prvotisky a rukopisy, jako je *Bible kralická*, *Historia scholastica*, *Bible pražská*, *Janua linguarum reserata aurea* a další. Součástí digitální knihovny je také více než tisíc **historických a regionálních map**, najdete zde například kolorované atlasy *Atlas novus terrarum*, *La Suisse divisée en ses treze cantons, ses allies et ses sujets*, historické mapy Bohemia, Bechiner Kreis, Borussiae regnum i novodobé regionální mapy Budějovicka a okolí.

Největší část sbírek představují **periodika získaná na základě replikačních smluv** s jinými knihovnami v ČR (Národní knihovna ČR, Severočeská vědecká knihovna v Ústí nad Labem, Národní lékařská knihovna). Jedná se o asi milion stran dokumentů. Tyto fondy jsme vlastními silami převedli do formátu JPEG 2000 a zpřístupnili našim čtenářům, opět přes systém Kramerius. Jsou tak k dispozici například *Lidové noviny*, *Národní listy*, *Budivoj*, *Časopis lékařů českých* a další. Digitální archiv Jihočeské vědecké knihovny budujeme od roku 2003 a do jeho rozšíření a úprav investujeme nemálo času a prostředků. Denně do digitálního archivu přistupuje průměrně 80–100 unikátních návštěvníků, kteří si zobrazí okolo 250 stran dokumentů. V důsledku omezení daného autorským zákonem jsou tituly mladší sedmdesátileté dostupné pouze na počítačích v budovách naší knihovny.

ZUZANA HÁJKOVÁ ✉ hajkova@cbvk.cz
JIŘÍ NECHVÁTAL ✉ nechvatal@cbvk.cz

Žít, aby mohli vyprávět

OZ, Amos a Fania OZ-ZALZBERGER. *Židé a slova*. V Praze: Nakladatelství Paseka, 2015. 224 stran.

Izraelského spisovatele, esejistu a publicistu Amose Oze (nar. 1939), nositele Ceny Franze Kafky, jehož jméno pravidelně figuruje mezi adepty na Nobelovu cenu za literaturu, není třeba tuzemským čtenářům dlouze představovat. Českého překladu se dočkala řada jeho próz, zvláště pak románů. Poněkud stranou pozornosti zdejších nakladatelů ovšem zatím zůstává nebeletristická tvorba tohoto významného intelektuála, který se s oblibou vyjadřuje k problematice izraelsko-palestinského soužití i obecnějším otázkám židovské identity a kultury. Po dvou útlých svazcích Ozových esejistických textů převážně společensko-politického zaměření (*Mír, láska a kompromis*, 1997; *Jak vyléčit fanatika*, 2006) vychází nyní v překladu Lenky Bukovské a Mariany Fisher kniha nazvaná *Židé a slova* (vydaná původně anglicky roku 2012), kterou Amos Oz napsal společně se svou dcerou, uznávanou historičkou Faniou Oz-Salzbergerovou (nar. 1960).

Spoluautorství otce a dcery (označovaných zde zásadně jen „spisovatel/historička z naší dvojice“) není pouhým zajímavým vnějším atributem či chytrým reklamním tahem, ale prostupuje celým textem a stává se úhelným kamenem jejich vyprávění (podávaného striktně v 1. osobě plurálu) o vztahu Židů ke slově, v němž spatřují jeden ze stěžejních aspektů židovské historie. A přestože v závěru své knihy upozorňují na možnou přítomnost rezidua svých odlišných stanovisek a vzájemných rozporů, čtenář taková místa drobného vypravěčského nesouladu stěží zaregistruje, mnohého naopak překvapí blízkost názorů dvou nesporných individualit v tolika rozličných a nadmíru zapeklitých otázkách. Jednotným dojmem působí rovněž styl přítomného výkladu, pro který je charakteristická snaha o přehlednost, srozumitelnost a poutavost, ne-

hraná skromnost, humanistické ladění nebo – leckdy ryze židovský – humor (sami autoři svůj esej v úvodu popisují jako text „populárně-naučný, spekulativní, syrový a místy i hravý“).

Ústřední teze, rozebíraná z nejrůznějších stran za pomoci velkého množství rozličných nástrojů, zní následovně: „*Židovská historie a národ tvoří jedinečné kontinuum, které nemá etnický ani politický základ.*“ Klíčovým elementem židovské národní a kulturní genealogie není podle autorů víra, nýbrž předávání slovního obsahu z generace na generaci („*Náš příběh nepojednává o úloze Boha, ale o úloze slov. Bůh je jedním z těchto slov.*“).

V ýznam připisovaný zde textům, knihám a četbě v procesu utváření židovské identity shledají mnozí nepochybně přehnaným a stanovisko autorů zase příliš vyhraněným. Příběh Židů podávaný specifickou „čtenářskou“ optikou v sobě přesto ukrývá značný potenciál.

Z toho vyplývá významná úloha rodiny a vzdělávacího procesu (doma i ve škole), jež se nezřídka úzce prolínají (rodiče-učitelé, děti-žáci). Předmětem zájmu autorů knihy *Židé a slova* ovšem nejsou pouze samotné vybrané texty, tvořící podle jejich pojetí vlastní materii židovství. Ve čtyřech tematicky vyhraněných kapitolách se zabývají celou řadou jevů spjatých sice taktéž s židovskou historií, kulturou a identitou, avšak sféru psaného slova dalece přesahujících – od ženské emancipace přes pojetí času až po funkci jmen.

Koncept vyzdvihující slovo nad víru zřetelně odráží osobní zkušenosti a preference Amose Oze i jeho dcery, kteří se označují za „*sekulární židov-*

ské Izraelce", což v praxi znamená především to, že ani jeden z nich nevěří v Boha a jejich mateřštinou je moderní hebrejščina. Tomu pochopitelně odpovídá perspektiva, kterou své velké téma i vybrané texty nahlíží – vytrvale brojí proti židovskému ultraortodoxismu a nacionalismu, naopak vyzdvihují osobnosti a díla reprezentující otevřenost vůči jiným náboženstvím, národům a kulturám. Hebrejská Bible je pro ně „jen“ velkolepým literárním dílem (majícím ovšem neoddiskutovatelný historický dopad na naši civilizaci), což jim nijak nebrání otevřeně kritizovat případné projevy nesnášenlivosti a zkosnatělosti jak v Knize knih, tak v dalších kanonických textech židovského písemnictví. Obzvláště spadeno mají na některé prvky Talmudu, třeba jím vyznávanou sexuální politiku, mající podle nich i v současnosti negativní dopad na postavení žen v některých částech Jeruzaléma, telavivského předměstí Bnej Brak nebo Brooklynu.

Začátek pomyslného textového řetězce coby specifického židovského rodokmenu sahá podle autorů nejméně do 3. století př. n. l. (sami užívají zkratky „př. o. l.“ a „o. l.“, tedy „před občanským letopočtem“, respektive „občanského letopočtu“), kdy nejranější Izraelité začali užívat termín *brit*, „smlouva“ (takovou „smlouvou“ je i obřezka – hebrejsky *brit mila*, doslova „smlouva obřezání“ – uvádějící židovské chlapce do prastarého svazku mezi Bohem a Izraelity). Vyprávění příběhů se záhy stalo písemně ukotveným principem a podílelo se na vysoké míře gramotnosti (přinejmenším mužských) představitelů židovského národa. V otázkách gramotnosti, čtenářství, knižní praxe apod. přicházejí autoři s poznatky, které lze pochopitelně vztáhnout i na jiné kultury, jejich zájem se však soustředí na to, čím byla (popřípadě dosud je) židovská tradice specifická. Za takový rys považují kupříkladu zvláštní neuctivost (pověstná židovská *chucpa*), odrážející se třeba v polemikách židovských studentů s jejich učiteli (žádoucí je prý „*nesouhlas v rozumné míře*“) nebo ve významu otázek – „židovského kamene mudrců“ – pro vztah Židů ke starším generacím, k intelektuálnímu dědictví i samotnému Všemohoucímu.

Přestože kniha *Židé a slova* pojednává o tématech povýtce obecných a nadčasových, angažmá Amose Oze – neúnavného komentátora společenských a politických poměrů v Izraeli a dlouholetého propagátora mírového řešení izraelsko-palestinského konfliktu – se do jejího obsahu nutně

muselo promítnout. Řada postřehů se proto týká přímo či nepřímo i dnešního stavu izraelské společnosti, mimo jiné neutuchající snahy ultraortodoxních Židů vykázat ženy z veřejného prostoru či rozšířené zneužívání a dezinterpretování posvátných textů za účelem vytváření falešných argumentů. Zářným příkladem této aktualizované, angažované linie vinoucí se celou knihou je vyjádření soucitu s údělem Palestinců, jejichž „*ztráta (...) si postupně hledá slova, svou vlastní rodovou paměť*“.

Žánr knižního eseje je oběma autorům zjevně nadmíru blízký a zdárně těžší z jeho širokých možností. Svůj zajímavý výklad, opírající se o úctyhodné znalosti a velké množství pramenů, zpestřují oživováním a následným konfrontováním biblických postav a/nebo historických osobností, popřípadě jejich porovnáváním s antickými, středověkými či novověkými bohy, umělci a mysliteli. Po vzoru talmudických učenců si zajímavě pohrávají s možnými významy pojednávaných textů, tvary jednotlivých slov nebo (po způsobu gematrie) jejich číselnou hodnotou. Svě vyprávění – plné tematických odboček, ale přitom ucelené a přehledné – obohacují četnými citacemi, příklady i odkazy nejen židovské proveniencí a své názory prezentují se sympatickou otevřeností, konzistentností a vnitřním přesvědčením, aniž by přehlíželi možné námitky nebo se obávali polemické reakce.

Význam připisovaný zde textům, knihám a četbě v procesu utváření židovské identity shledají mnozí nepochybně přehnaným a stanovisko autorů příliš vyhraněným („*tím, co Židy udrželo při životě, byly knihy*“, „*národ je národem jen na základě svých textů*“, „*byli jsme lidem, protože jsme četli to a to*“, „*i my nevěřící zůstáváme Židy tím, že čteme*“). Příběh Židů podávaný specifickou „čtenářskou“ optikou v sobě přesto ukrývá značný potenciál. Předně je nevšedním a zasvěceným průvodcem historií národa (sami autoři v doslovu svou knihu označují za „*příspěvek k diskusi o souřadnicích židovských dějin*“), který možná není „vyvoleným“, avšak jeho vlastní osud i role v dějinách lidstva jsou nesporně jedinečné. A podobně ojedinělé je i pojetí celé knihy *Židé a slova* – vyplývající z autorského dvojhlasu (ozvláštěného nadto vzájemným vztahem obou autorů), který slibuje dané téma pojednat s větší mírou objektivity, než tomu bývá v případech klasických monografií z pera jediného autora, a k tomu ze široké, vpravdě interdisciplinární perspektivy.

Jak se budí knihovny: Vzhled a vybavení

Na podzim loňského roku jsem navštívila knihovnu, která pořádala mnoho akcí – knihovnice byla akční. Jediné, co si ale pamatuji ohledně vzhledu knihovny, je ponurá chodba a typický zápach starých knih. A na jedné konferenci se kolega z větší knihovny podíval, že pro obecní knihovny je 10 000 korun velký náklad. Ano, občas je. Knihovník z malé knihovny se nemusí nové knihovny či vybavení hned dočkat. Máme ale k dispozici spoustu drobností, které naše knihovny oživí za několik korun. Kreativita nás knihovníků je nekonečná. Nebudu vypisovat, jak co vyzdobit a kam co postavit. Co funguje u nás, nemusí mít úspěch u vás. Berte tedy příklad z naší knihovny jen jako inspiraci.

„Je to pravda odvěká, šaty dělá člověka.“ Nejen u lidí si první všímáme vzhledu. Ve čtvrté cenové můžou skvěle vařit a čepovat to nejlepší pivo v kraji, ale ruku na srdce – kolik z nás tam zavítá?

Zázraky se ale občas dějí, a tak i u vás může nastat situace, kdy budete řešit nové vybavení knihovny. Nám se poštěstilo před třemi lety, kdy jsme obnovili regály, podlahovou krytinu a vymalovali. Věřím, že poblíž každé obce se najde nějaký šikovný řemeslník, který udělá regály přesně na míru. Kdo si chce ulehčit práci, může si je koupit v jakémkoliv prodejně nábytku, a pokud chcete specifický knihovní nábytek, několik let u nás existují firmy, které jej vyrábějí. Nesnažte se ale nikdy ušetřit koupí levných papundeklových regálů. Nejen budoucí generace vám za to bude vděčná. A také není dobré vměstnat do knihovny co nejvíce regálů. Je lepší

V Chrustenicích jsme využili uzavíratelné skříňky nad regály
Foto Eva Husáková

V Žilíně (u Kladna) hravě tapetovali
Foto Lenka Šimková

Naše knihovna je situována do jedné místnosti o 10 m². Tam se toho opravdu mnoho nevejde, přesto se dá mnohé vymyslet. Dveře ze vstupní strany u nás pokrývají fotky našich čtenářů při čtení, které jsem pořídila především na akci *Čtení sluší každému*. Z vnitřní strany máme vyvěšené podpisy autorů, kteří nás navštívili. Občas mi děti věnují svoje výtvary, které vyrobily v rámci výtvarné dílničky, již pravidelně pořádáme. Umístila jsem je na dětské regály a ty jsou hned veselejší.

mít okolo sebe prostor, než aby se čtenáři zasekávali v uličkách.

Dále renovovat můžete i svépomocí, postačí štětec a barva. Já jsem smutné černé regály pomocí barevných tapet přeměnila na veselý koutek pro děti. Před regály jsem dala polštářky na sezení a děti si mohou v pohodlí vybírat a listovat knihami. Vytapetování zdi například i jen knižními novinkami udělá prostor veselejší. Při zařizování knihovny nezapomeňte na sebe: vedle

šuplíků na tužky a výkazy potřebujeme také místo na pomůcky na akce, nové nezapsané knížky aj. U nás to vyřešila horní řada regálů, která je uzavřena dvířky. Čtenáři by na knihy v té výšce nedosáhli a nám to dává spoustu prostoru. Stejně tak poslouží uzavřené plastové krabice. O sezení pro děti jsem už psala, i velcí čtenáři ale občas potřebují dumat nad knihou, kterou si chtějí půjčit. Nabízejí se velice populární sedací pytle. Nebojte se u těchto doplňků využívat různé bazary, nebo dokonce servery typu „vše za odvoz“. Mnoho věcí (například stůl pro děti) nám věnovali sami čtenáři. Není ostuda mít na akcích, které pořádáme zdarma, kasičku na dobrovolné vstupné, jež půjde na konkrétní účel. A vůbec není ostuda poplatit čtenáře, zda by se nezapojili do rekonstrukce. U nás maloval jeden čtenář s tatínkem. A třeba bude nějaká maminka vyha-

zovat ještě zánovní dětský kobereček vhodný pro náš dětský koutek. To je také jediné vhodné místo pro koberec – čtenáři k nám chodí, ať je sluníčko, nebo bláto. Zlaté linoleum...

Začala jsem citátem, skončím dvěma: *Líná huba, holé neštěstí – Kdo nic nedělá, nic nezkaží.* Když není situace ideální, nebojte se požádat pana starostu, ať vám letos koupí jeden regál a příští rok druhý. Nebo aspoň kytičku do okna. Stejně tak se nebojte zeptat svých metodiků. Mají projeto mnoho malých knihoven a rádi poradí. Každá, i sebemenší maličkost dokáže naši knihovnu rozzářit. A věřte, že to rozzáří i knihovníka.

Jak to u nás nakonec dopadlo, prozradí virtuální prohlídka naší knihovny. I velmi malá knihovna se může takto prezentovat: <https://youtu.be/C1FqYF-EdHO>.

Z OBÁLKY

Biblioboxy

– vrácení knih mimo knihovnu

Biblioboxy se v České republice objevily v roce 2007, kdy je jako první svým čtenářům nabídla Krajská knihovna v Karlových Varech. V říjnu daného roku instalovala biblioboxy hned dva, a to v budově Městské tržnice v centru Karlových Varů a v objektu základní školy v okrajové části města. Zhruba po pěti letech bylo v České republice, na Slovensku a v Polsku instalováno přes šedesát biblioboxů. Pro mnohé čtenáře už tedy nejsou žhavou novinkou, ale příjemným bonusem k poskytovaným službám daných knihoven.

Režim (vrácení knih 24 hodin denně / vrácení knih pouze když je knihovna uzavřena) a umístění biblioboxů si volí každá knihovna podle sebe, a biblioboxy mohou plnit také úlohu atraktivní upoutávky na existenci knihovny v daném městě.

Na obálku jsme z redakčního archivu vybrali bibliobox Městské knihovny v Hradci Králové.

Foto archiv knihovny

DO ČÍSLA PŘISPĚLI

Mgr. Adéla Dilhofová – Moravská zemská knihovna v Brně **Lenka Duchková, BBUS (Hons)** – Knihovna města Plzně **PhDr. Zuzana Hájková** – Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích **RNDr. Eugenie Hančarová** – Muzeum klasického křižáctví v Rožďalovicích **Mgr. Eva Husáková** – Obecní knihovna Chrustenice **Mgr. Veronika Hyblerová Trachtová** – Městská knihovna v Praze **Martina Kožíšek Ouřadová, BBUS(Hons)** – Knihovna města Plzně **Hana Matějčková** – Středočeská vědecká knihovna v Kladně **PhDr. Jan Meier** – Městská knihovna Broumov **MgA. Bc. Petr Nagy** – literární kritik; Národní knihovna ČR **Ing. Jirí Nechvátal** – Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích **Ladislava Nemčíčová** – Městská knihovna Nová Role **Mgr. Věra Ondříčková** – PR specialista a lektorka komunikace **Ing. Petr Žabička** – Moravská zemská knihovna v Brně

Knihovna v Nové Roli v novém

Malé podkrušnohorské městečko Nová Role (necelých 5000 obyvatel) leží nedaleko Karlových Varů. Město se rozhodlo zrekonstruovat budovu radnice, kde v jedné části byla restaurace a několik obchůdků, přestavět ji pro multifunkční využití, a tak zvýšit místní občanskou vybavenost. Projekt byl podán v rámci Regionálního operačního programu Severozápad podporovaného z Evropského fondu pro regionální rozvoj. Do druhé etapy projektu byla zařazena přestavba knihovny a Domu dětí. Budova radnice byla postavena v 60. letech 20. století jako objekt, kde sídlil městský úřad, kulturní dům, restaurace, kino, spořitelna a pošta. V prosinci 2013 byla podána žádost o dotaci, projekt obstal a byla obdržena 85% dotace na jeho realizaci. Stavba byla zahájena 15. 5. 2014 a dokončena 31. 5. 2015.

Po kolaudaci v červnu 2015 se naše knihovna začala připravovat na stěhování. Ve fondu máme 30 000 svazků (z toho 6000 se nachází v obecní knihovně a pobočce a 3000 svazků bylo půjčeno). Ostatní knihy čekala velká očista – knihy jsme přebalovaly nebo omývaly a poté svazovaly do balíčků po pěti kusech. Během prázdninových měsíců nám pomáhaly knihovnice z okolních měst (Chodov, Nejedek, Karlovy Vary). Knihy jsme se rozhodly stěhovat za pomoci občanů našeho

města – vytvořili jsme lidský řetěz na vzdálenost 350 m. „Den D“ nastal ve čtvrtek 3. září, kdy už se do stěhování mohla zapojit také naše škola. Od 10 do 12 hodin se díky pomoci 300 dětí ze školy přestěhovala asi třetina knih. V 17 hodin mělo naše stěhování pokračovat, ale zradilo nás počasí – začalo pršet. Ale lidé byli úžasní, začali přijíždět auty, a tak vznikly dva menší řetězy – u staré knihovny se nakládalo a u nové vykládalo. Během hodiny bylo vše odstěhováno. Další týden jsme za pomoci technických služeb odstěhovaly ostatní věci.

Na rok 2015 jsme podaly žádost v programu VISK 3 a z části dotace pořídily nové počítače, po jejich zapojení jsme se mohly vrhnout na hromadu balíčků knih. Čekala nás revize a třídění knih do nových regálů. Protože v naší knihovně jsme knihovnice pouze dvě, opět jsme přivítaly pomoc z knihoven v okolí – z Ostrova, Nejdku, Chodova a Karlových Varů.

Slavnostní zahájení provozu pro knihovnickou veřejnost a hosty se konalo v rámci Týdne knihoven 7. října 2015, druhý den následovalo zahájení služeb pro veřejnost, kdy jsme přivítaly naše milé čtenáře.

LADISLAVA NEMČIČOVÁ

knihovna@novarole.cz

Foto archiv knihovny

- 1 – Původní knihovna se zastaralým fondem
(Foto Hana Matějčková)
- 2 – Knihovna i knížky už mohou dýchat
(Foto Rostislav Blecha)
- 3 – Příjemné posezení
(Foto Rostislav Blecha)
- 4 – Ze slavnostního zahájení provozu knihovny
(Foto Rostislav Blecha)

Foto Rostislav Blecha

Knihovnický zázrak v Jenči

Obec Jeneč dohlédne přes pole na pražské letiště, a když se trochu povytáhne, uvidí i nová sídliště Prahy. A ta po ní vztahuje své předměstské ruce a už už by ji nejraději přitáhla k sobě. Jeneč však náleží k regionu Kladno. Alespoň co se týká knihovnických koncepcí a regionálních funkcí.

Knihovnu tam měli popelkovskou. Jedna velká místnost v suterénu místní školy, plná vlhkosti a plísně. Regály se namáhavě prohýbaly pod mrtvými příběhy 50. let, bědovaly nad absurdností sovětských pokrokových děl, uchovávaly budovatelské výkřiky básnických sbírek, patos regionálních velikánů. Jen tu a tam se zčernalými hřbety připomínali ti, jejichž vyprávěny nezestáry – společně se zbytkem ubohého fondu a ještě ubožejšího interiéru. A k tomu dvanáct čtenářů, kteří se nedočkavě poptávali po termínu dodání nových knih z výměnného fondu Středočeské vědecké knihovny v Kladně a udržovali knihovnu v jakémsi chodu.

A pak přišel impulz v podobě oslav 900 let existence této obce s necelými 1200 obyvateli. Místní zastupitelé se na knihovnu po dívali novými očima, dali hlavy dohromady – a stal se zázrak. Starou knihovnu odsoudili k zániku a uchytili nové prostory na obecním úřadě. A s novou myšlenkou i nová krev.

Volba padla na paní Jaroslavu Burgrovou. Charismatickou, energickou ženu, která do té doby učila v místní škole IT a angličtinu. Teď se autorsky podílela na vzniku výpravné knihy o Jenči (Jeneč 1115–2015), podporovala místní soudržnost, stírala prach ze vzpomínek pamětníků, motivovala ke společné práci. Knihovnickou zkušenost neměla žádnou, představu o nové knihovně však zcela jasnou. Zastupitelé sem tam malinko jinou.

A tak nastaly i boje. Krásné a tvůrčí. Chřestila brnění koncepcí, křížily se meče názorů, koně na poli diskusí padali únavou. Knihovnice držela pozice, zastupitelé přepočítávali stříbrňáky v pokladně. Bojovalo se však čestně. Paní Burgrová navíc

1

2

3

4

ani dočasně nepřerušila činnost staré knihovny, které s nadsázkou říkala „rozkvetlá“. Vyřazovala tlející knihy, přebalovala a čistila přeživší, kontaktovala seniory, oslovovala mladší generaci, vyhlásila soutěž *Knihomol* pro dětské čtenáře.

... V krátkém čase přibýlo 30 nových čtenářů.

A pak už přišel čas míru a velikých oslav, hodo-kvas a slavnostní otevření nové knihovny, která ostatním otevřela pusy údivem, rozkývala hlavy k souhlasu a pozdvihla brady k hrdosti. Zrodila se vzorová knihovna 21. století. Nové vybavení, multimedialní technika, velkorosý prostor pro semináře a besedy, nostalgický studijní koutek, barevná housenka s bachratým tělem naplněným knížkami pro děti, zázemí a útulno.

... A dalších 40 nových čtenářů a spousta návštěvníků.

Připraveny jsou kurzy počítačové gramotnosti nebo tréninky paměti pro seniory, mezigenerační setkávání nad kronikou, soutěže pro děti, odpoledne deskových her, pokračování *Knihomola*, autorská čtení, besedy a mnoho dalšího.

A nádvkem jenečtí zastupitelé udělali ještě krůček dál a při knihovně dali vzniknout Kulturnímu centru, které osloví i místní sportovce, muzikanty, výtvarníky a další zájmové spolky a sdružení. Šanci budou mít i ti přespolní a také profesionální umělci.

Komunitní centrum? Nejsem si jistá, zda přesně vím, co tento výraz vlastně znamená, ale naprosto přesně vím, že v Jenči se sešlo několik lidí, kteří vůlí a nadšením vytvořili dílo velikosti katedrály. A tam se dějí zázraky! Věřte tomu.

HANA MATĚJČKOVÁ matejkova@svkkl.cz

KRONIKA

Dne 13. ledna 2016 zemřela ve věku 84 let PhDr. Jarmila Burgetová, výrazná osobnost českého knihovnictví. Dr. Burgetová vystudovala knihovnictví na FF UK, kde v roce 1967 získala doktorát filozofie. Její profesní život byl spjat nejprve s Národní knihovnou a poté s Akademií věd ČR. Dr. Burgetová se angažovala při zakládání SKIP v roce 1968 a po znovuoobnovení SKIP byla v dubnu 1990 zvolena jeho předsedkyní (následně také v letech 1992 a 1995). Její zásluhou SKIP rozvíjel rozsáhlou mezinárodní spolupráci a udržoval intenzivní kontakty s mnoha zahraničními knihovnickými spolky. V roce 2001 byla oceněna Cenou českých knihovníků. Dr. Burgetová přispívala do mnoha odborných časopisů včetně *Čtenáře*.

Muzeum klasického knihařství v Rožďalovicích

Nedá se přesně doložit, kdy se začalo malé sídlo ležící na rozhraní okresů Nymburk a Jičín nazývat městem. Podle dostupných pramenů se pouze ví, že jím Rožďalovice byly už před rokem 1340. A přitom by se daly nazývat „Městem knihy“, neboť jejich historie byla vždy s knihami spojená.

Právě odsud pocházel významný český renesanční tiskař a nakladatel Jiří Melantrich z Aventina (původně Jiří Černý Rožďalovický, 1511 až 1580). Rožďalovice jsou také rodištěm českého pedagoga Gustava Adolfa Lindnera (1828 až 1887) nebo sběratele krkonošských koled, spisovatele a učitele Josefa Horáka (1883–1968).

Celý život prožil v rodných Rožďalovicích i Jenda Rajman (1892–1965), význačný český umělecký knihař. Nejen jeho život a dílo, ale hlavně krásnému knihařskému řemeslu je věnována expozice Muzea klasického knihařství, která vznikla v Rajmanově původní dílně a domě.

Muzeum je soukromé, provozují je společností založené potomky Jendy Rajmana – Nadační fond Jendy Rajmana a Rajmanova dílna, s. r. o.

Jenda Rajman se narodil jako třetí syn v rodině knihaře Josefa Rajmana. Bydleli v jedné pronajaté místnosti, která byla zároveň knihařskou dílnou. Jenda se vyučil u svého otce v letech 1906–1909. Pak nastoupil do pražského

knihařství Ludvíka Bradáče. Ten je všeobecně považován za zakladatele české moderní knižní vazby. Byl u nás první, kdo začal klást velký důraz na výtvarnou stránku knihy. Jenda Rajman u Bradáče působil jako dílovedoucí a pracoval tak pro řadu významných umělců. Seznámil se třeba s Mikolášem Alšem, ke kterému byl pozván, aby mu vlepoval do knih exlibris. Mikoláš Aleš mladého hochu obdaroval, nakreslil mu exlibris vyjadřující Jendovy velké záliby – knihařství a působení v Sokole. Když složil tovaryšskou zkoušku, pracoval u svého otce v Rožďalovicích. Jenže v roce 1914 musel do 1. světové války. Vzhledem k tomu, že jako malý přišel při jízdě na kole o palec u nohy, nešel přímo do bojové linie. Dostal se na místo úředníka v polním lazaretu na italské frontě, kde sloužil i jeho starší bratr Josef. Byli umístěni poblíž řeky Soča, v jejímž okolí probíhaly jedny z nejtěžších bojů italské fronty. Jenda se v té době nadchnul pro fotografování, a tak využil příležitost zachytit válečný život na mnoha snímcích. Zasilal je domů jako pohledy, které se dochovaly, takže poskytují popis událostí i dataci.

Po návratu z války pracoval u otce jako knihařský pomocník. Zároveň dělal celokožené vazby pro dílnu Ludvíka Bradáče. V roce 1924 koupil v Rožďalovicích dům č. p. 24 a založil v něm se svým otcem knihařskou dílnu. Období první republiky bylo obdobím velkého rozvoje

knihařství – rozvíjela se česká literatura, hojně se vydávaly české knihy. Většina knih vycházela jen brožovaně, a kdo je chtěl mít pěkně svázané, donesl si je ke knihaři. Jenda Rajman pracoval pro bibliofily a také vázal pro velká pražská nakladatelství, hodně pro nakladatelství Melantrich (například Alšův Špalíček). V této době dokázal zaměstnávat šest až deset pracovníků. Kromě toho měl obchod s papírníckými potřebami a tiskovinami.

V dílně shromáždil velký soubor nástrojů k vyzdobě knih – rytin, tlačítek, linek, sad písem a dalších. S jejich pomocí vytvořil mnoho mistrovských vazeb celokožených, pergamenových i plátěných. Levnější vazby vázal do papírů, na nichž pomocí olejových barev vytvářel nádherné barevné kombinace. Své práce rovněž vystavoval a dostal za ně řadu ocenění, například v roce 1914 na světové výstavě Bugra v Lipsku, také v Paříži nebo v roce 1928 na Výstavě soudobé kultury v Brně.

Při svém působení u Ludvíka Bradáče se seznámil s tvůrci knižní grafiky a díky jeho vyhlášené zručnosti se mu okruh známých umělců stále rozšiřoval. Jezdili k němu se zakázkami, ale také jako k příteli, se kterým rádi poseděli a jehož manželka pro ně skvěle vařila. Přivázeli darem své obrázky či grafiky. V roce 1941 Jenda Rajman svázal do kůže a vyzdobil „Knihu hostů“, v níž postupně vznikaly nejen krásné zápisky se vzpomínkami na návštěvu u Rajmanů, ale také drobné kresby návštěvníků. Mistrem v tomto oboru byl grafik Karel Kinský, který také vytvářel pro svého přítele vtipné koláže.

V knihařské dílně bývali hosty malíři Cyril Bouda, T. F. Šimon a jeho syn Pavel Šimon, V. H. Brunner, František Kobliha, Karel Vik, Arno Nauman nebo Antonín Majer, který měl v Rožďalovicích svůj letní ateliér. Úzké přátelství navázali Rajmanovi s rodinou Maxe Švabinského. Paní Zuzana Švabinská, Švabinského adoptivní dcera, v roce 2002 přijala patronát nad obnovou dílny, iniciovanou Nadačním fondem Jendy Rajmana.

Rajmanovo knihařství navštěvovali i známí spisovatelé, například Jan Vrba, Jaroslav Kvapil, Marie Majerová, A. M. Tilschová, Josef Palivec, Ludvík Páleníček nebo Jakub Deml, jehož synovec se u Rajmana vyučil. Vyučil se tu i po-

Koláž K. Kinského s podobiznou J. Rajmana

zdější spisovatel Stanislav Vodička. Jezdil sem první předseda Spolku českých bibliofilů František Táborský nebo bohemista prof. dr. Alexandr Stich.

Po druhé světové válce a změně režimu již nemohl Jenda Rajman provozovat dílnu v původním rozsahu. Musel propustit zaměstnance, bránit se konfiskaci svých nemovitostí, strpět jejich využívání pro socialistické podniky. Změnily se i podmínky – rozvíjela se strojíková výroba knih. Od roku 1957 Jenda Rajman pracoval samostatně jako člen Svazu výtvarných umělců.

Celý život také psal, zachycoval události ze svého okolí, vydal například knížku *Náš dědeček*. Drobnější práce vydával soukromě, využíval je jako novoročenky pro přátele a zákazníky. Sám fotografoval a vydával pohlednice starých Rožďalovic.

Muzeum klasického knihařství v Rožďalovicích vzniklo v historickém objektu, kde se dochovalo autentické zařízení z počátku minulého století. Rekonstrukce přízemní knihařské dílny, financovaná převážně ze soukromých zdrojů Rajmanovy rodiny a z darů Nadačnímu fondu Jendy Rajmana, proběhla v letech 2002 až 2005. Poté byla dílna přístupná veřejnosti jako Muzeum a knihařská dílna Jendy Raj-

Dům před rokem 1930 a dnešní vzhled budovy muzea

Foto archiv Muzea

Knihářská rezačka

mana. Její další nutné opravy v roce 2015 byly podpořeny z programu Leader Státního zemědělského intervenčního fondu částkou přibližně 800 000 korun. Dále byla v letech 2014 až 2015 za podpory Regionálního operačního programu Střední Čechy ve výši téměř pěti milionů korun provedena kompletní rekonstrukce bývalé obytné budovy s obchodem. Partnery tohoto projektu byly: Město Rožďalovice, Zlatý pruh Polabí, o. p. s., Labská stezka, o. s., a Klub českých turistů Středočeské oblasti. Provoz muzea ovšem také není jednoduchou záležitostí, a tak Nadační fond Jendy Rajmana neustále shání podporu dárců.

Komplex knihářské dílny a obytného domu na hlavní ulici města byl v roce 2014 prohlášen kulturní památkou. Při stavební rekonstrukci došlo k objevu neobvyklé výmalby stěn ve stylu art deco, pocházející z 20. let minulého století. Svým rozsahem i zachováním je v našich pod-

mínkách unikátní a představuje ojedinělý příklad geometrické stylizace charakteristické pro avantgardu meziválečného období. Nejpravděpodobnějším autorem návrhů na tuto výmalbu je V. H. Bruner. Tento grafik, knižní ilustrátor a karikaturista působil v Rajmanově době jako profesor Uměleckoprůmyslové školy v Praze. Díky svým vynalézavým knižním obálkám bývá nazýván „otcem české moderní knihy“. Je známo, že se také zabýval návrhy interiérů. Jenda Rajman byl velmi systematický, všechny listiny pečlivě ukládal, a tak je pravděpodobné, že se při zkoumání jeho odkazu naleznou k těmto malbám další podklady.

V původní obytné části návštěvníci muzea uvidí kromě originální výmalby výstavu uměleckých knižních vazeb Jendy Rajmana i dalších knihařů. Expozici doplňují obrazy a grafiky, darované Mistru Rajmanovi jeho uměleckými přáteli. V knihářské dílně lze spatřit a částečně i osobně vyzkoušet práci na ručních strojích – lisech, rezačce, zlatičce, šičce nebo oklepávačce. Jsou tu nástroje na zdobení knih. Dílna stále žije, stále se zde vážou a opravují knihy tradičními postupy.

Expozici provázejí členové Rajmanovy rodiny a doplňují výklad svými autentickými vzpomínkami. Nejvíce jich má Rajmanova dcera Blanka Hančarová (*1934), která v knihářské dílně žila a pracovala od mládí a také v době, kdy ji spravovaly socialistické Komunální služby.

Kromě stálé expozice muzeum pořádá workshopy a dočasné výstavy. Jako první po dokončení rekonstrukce byla instalována výstava *Sočská fronta 1915–1917*, fotografie pořízené Jendou Rajmanem na italské frontě.

Muzeum je otevřeno celoročně. Podrobnější informace najdete na www.rajman.cz.

EUGENIE HANČAROVÁ

eugenie.hancarova@seznam.cz

CO PRO VÁS PŘIPRAVUJEME...

- Virtuální polytechnická knihovna – systém pro dodávání dokumentů
 - Nová rubrika: Z knihovnických statistik
 - Knihex 5 ½ nezklamal ani tentokrát
 - Tři postřehy z praxe, jak oživit vaši literární soutěž a další příspěvky

TIP DO VAŠÍ KNIHOVNY

URBO KUNE

Román knihovníka z fantastického města

Nestává se často, že hrdinou současného českého románu je knihovník. Jako literárního kolegu nyní můžeme přivítat Mikuláše Jelena z knihy Miloše Urbana *Urbo Kune*, kterou v říjnu 2015 s podtitulem *Paralelní román* vydalo jeho domovské nakladatelství Argo. Autor je řazen mezi spisovatele napínavých knih, příběhů s tajemstvím, psaných s jistou postmoderní tendencí. Vedle poutavých dějů se jeho čtenářům v knihách obvykle dostává poučených informací tu o gotické Praze, o městě v časech asanace, o rukopisných falzech 19. století, o Santinim a Janu Nepomuckém, jinde

o mykologii, jemnostech anglického jazyka i života či automobilech Praga.

Žánr fantastické literatury svého času učaroval Vladimíru Páralovi, nevyhnul se mu Josef Škvorecký a tvorbu v duchu jeho pravidel si v přítomné knize vyzkoušel i Miloš Urban. Děj románu se odehrává ve futuristickém městě zbudovaném ve vytěženém lomu na dohled od Prahy. Myšlenka membránového města Urbo Kune (v esperantu Společné Město) vznikla v ateliéru současných českých architektů. Miloš Urban v rámci multizánrového projektu zaplnil jejich vizi postavami a (převážně) v jeho prostorách rozehrál literární děj. Příběhem se nese charakteristické tajemno směřující ke katastrofě. Správnost s Kafkovým Zámkem je v něm cítit nejen kvůli postavě živočišné Frídy.

Neprůliš úspěšný antikvárník přijímá nabídku stát se knihovníkem fantastického futuristického města, jež je světem samo pro sebe. Podmínky pro práci má skvělé, jenže brzy čím dál naléhavěji sledává, že ztrácí svobodu, stává se objektem kohosi, a když se snaží najít smysl události a toho, kdo jim dává směr, dojde k zmíněné katastrofě, jež, podle klasického schématu, předchází očistné katarzi.

Jednou z výrazných autorových charakteristik je literární hravost – jak jinak u spisovatele, který své knihy postupně publikoval pod třemi jmény (Josef Urban, Miloš Urban, Max Unterwasser – což je i postava jeho příběhů), přičemž v dalších vydáních se původně užitého jména nedržel. U současné knihy s motivy architektury a urbanistiky pak jeho příjmení naplňuje příslovočné nomen omen. I zde parafrázuje jména postav a spisovatelů (filozofa Sol-Partra si vypůjčil od Borise Viana) a užívá si při vymýšlení fantastických prostředí a dějů z knihoven i nevěstinců. Erotika je ostatně pravidelnou složkou Urbanových knih; jeho hrdinové, knihovníka Jelena nevyjímaje, se zamilovávají s oblibou (nejen do jedné ženy) a milostné scény nechybějí ani tady. Nechybějí však ani vydařené, pregnantní věty. „*Přijde chvíle, kdy si myslíte, že ještě rozhodujete, a ono to rozhoduje za vás.*“ „... *byla hezká tím způsobem, kterého, když si všimnete, už nemáte klid.*“ – to jsou jen dvě z nich.

Podobně jako v románech z minulosti, i v tomto z budoucnosti Miloš Urban aktualizuje a hovoří k dnešku. Jedním z významných poselství knihy je obhajoba tradičních knih a knihoven před náporom informačních technologií. Činí tak prostřednictvím přímých sdělení („*Na internetu je všechno jen cár povlávající v elektronickém šumu; lákající na různé odpovědi, jako odpověď málo uspokojivý.*“), plyne to však zejména z dějů. Právě knihovna ve fantastickém příběhu spojuje světy, proto je budována i ničena. V samotném městě najde čtenář knihovny tři – městskou, klášterní a slepeckou. Děj zavádí i do klášterní knihovny v Teplé a připomene též knihovnu kláštera v Broumově.

Mikuláši Jelenovi můžeme v jeho knihovně leccos závidět (mj. rozpočet), v mnohém však sdílí naše starosti. K ideální podobě jeho knihovny například patří konzultanti akvizice jednotlivých národních literatur. Zároveň si je vědom sváru mezi nákupem čtenářsky úspěšných knih a budováním reprezentativního fondu se zastoupením všech časů a složek písemnictví. A musí si také stále připomínat, že „do knihovny není možné narvat všechno, jakkoli bych si to přál“.

Jako Josef Lada patří k Jaroslavu Haškovi, je od Miloše Urbana neodmyslitelný výtvarník Pavel Růt. Ilustrace k románu tentokrát představují architektury vytvořená schémata a počítačové animace sekcí („slotů“) futuristického města. Pavel Růt však opět vytvořil charakteristickou špalíčkovou úpravu knihy i její obálku a podílel se též na podobě jednoho ze „slotů“.

JAN MEIER knihovna@broumov.net

INSPIRACE Z KNIHOVEN

Knihovna všemi smysly: výstava, křest a narozeniny v kladenské knihovně

Mezi různými kulturními a společenskými akcemi si své místo v knihovnách našly také vernisáže a knižní křty. Osobně mám tyto slavnostní chvíle ráda – přivádějí do knihovny pestrou škálu lidí, navozují uvolněnou atmosféru a na své si přijdou všechny smysly: třeba ve chvíli, kdy autor nové knihy slaví navíc významné životní jubileum. Střeďočeká vědecká knihovna se tak hned na počátku nového roku stala dějištěm slavnostního zahájení výstavy *Ohlédnutí*, knižního křtu i narozeninové oslavy kladenského písničho fotografa Ludka Švorce.

Ve středu 6. 1. 2016 ožily v kladenské knihovně prostory Malé galerie, přilehlé chodby i studovny. Návštěvníci zaostřili své oči, naplnili své uši, nahladili chuťové buňky a směle se pustili do konzumace. Jako první chod pro ně byla nachystána výstava, která zaznamenala 40 let umělecké a novinářské tvorby Ludka Švorce. Zdejší výstavní prostor v podobě šesti vitrín nenabízí pro některé typy expozic prostoru nazbyt, přesto (nebo právě proto) se autorkám výstavy, kolegyním z knihovny, podařilo zachytit hutnou ukázkou z autorova díla: publikace pro děti i dospělé, publicistickou práci a fotografie všeho druhu. Ty, na kterých Luděk Švorc dokumentuje svou celoživotní životní lásku – řeku – nemohly chybět.

Druhým chodem byl slavnostní křest knižky *Pohádky od řeky Berounky*, která uzavírá příhody

Foto Petra Havelkové

myšáků Chloupka a Zoubka, hrdinů předcházejících *Kladenských pohádek* a *Křivoklátských pohádek*. Všechny tři díly vydal spolek Halda, který je s Kladnem již také nerozlučně spjat. Vedle vydavatelské činnosti spravuje projekty Kladno minulé, Kladenský uhelný revír a Literární Kladno, pořádá přednášky pod hlavičkou Science Café, naučné vycházky a literární večery. Úvodní slovo

pronесl jeho předseda Roman Hájek a úryvek z knižky přečetl herec Václav Rašilov. Jeho čtení však nečekaně prořzl typický zvuk odšpuntovaného sektu... Následoval upřímný smích všech zúčastněných i přihlížejících a křtilo se tedy vlastně tak nějak za pochodu.

Pomyslným zákuskem pak byla hudební skupina Starej pán. Nevím, která knihovna se může pochlubit tím, že její ředitel hraje v kapele. Střeďočeká vědecká knihovna ano. A tak zatímco „Starej pán seděl a poslouchal jazz...“ došlo i na

to právě občerstvení, gratulace a milá shledání při autogramiádě „... a na desce se točil pes.“

Pohádky přilákaly tentokrát rodiče i s dětmi a dá se říct, že na chodbě spojující výstavní prostory se studovnou nebylo jednu chvíli k hnutí. A to je dobře. Kladenská knihovna má své spřízněné autory, hudebníky i místního nakladatele. Myslím si, že je to ta nejlepší kombinace, kterou může knihovna v podvečerním menu svým čtenářům a dalším návštěvníkům nabídnout.

LENKA ŠIMKOVÁ simkova@svkkl.cz

Rok literatury v Nymburce

INSPIRACE Z KNIHOVEN

V roce 2016 máme vzácnou příležitost oslavit a připomenout 120. výročí zřízení Městské knihovny v Nymburce.

V první polovině 19. století začalo vznikat české knihovnictví. Nahlédneme-li pak do časopisu *Česká osvěta* z roku 1911, můžeme číst, že – v *Čechách* bylo zřízeno celkem pět knihoven, jež měly ráz obecních knihoven, nebo z nichž se během doby obecní knihovny vyvinuly, a to v Nymburce, v Rakovníku, v Písku, v Rokycanech a ve Zdicích.

V sobotu 28. listopadu 2015 jsme odstartovali *Rok literatury v Nymburce*. Téměř na den přesně – před 120 lety jednal akademický spolek Polaban o zřízení lidové knihovny v Nymburce, která byla uvedena v činnost 1. ledna 1896. Připravili jsme bohatý kulturní program nejen pro veřejnost, ale i pro členy Klubu čtenářů Bohumila Hrabala, přátel a spolupracovníky knihovny.

Program zahájil Nymburský komorní orchestr pod vedením koncertního mistra Arnolda Smrčky. Poté paní ředitelka přednesla krátkou přednášku o minulosti knihovny a pohovořila o její činnosti až do současnosti. Knihovna přecházela z lidové na obecní, na městskou, na okresní, pověřenou regionální činností a opět na městskou, střídala své zřizovatele i místo působení. Její cesta zcela jistě není u konce.

Na programu dále bylo literární pásmo o Bohumilu Hrabalovi – Harlekýnovy milióny, které připra-

vil Jan Řehounek ve spolupráci s Milanem Čejkou, hercem DS Vojan Libice nad Cidlinou. Později se u připraveného rautu rozproudila bohatá diskuse s návštěvníky a členy Klubu čtenářů Bohumila Hrabala. Program byl zakončen vystoupením fejetonisty, písničkáře, spisovatele a cestovatele Jana Buriana. Pořad plný písní, vtipného a zajímavého vyprávění všechny přítomné dobře naladil a nikomu se nechtělo odcházet.

Na rok 2016 máme již připraveno mnoho akcí spojených s literaturou pro všechny věkové kategorie. Výtvarné, literární a fotografické soutěže, autorská setkání, veřejná čtení, besedy a výstavy, vydání propagačních materiálů. Věříme, že v tomto roce se nám povede přivést do knihovny a ke knihám mnoho dalších čtenářů.

Slavíme i Knihou do vlaku

Neuniklo nám, že se na českých nádražích začaly objevovat regály s knihami. Cestující si mohou knižky zdarma půjčit na jízdu vlakem a vrátit je pak do podobné knihovny v cílové stanici nebo dovzít zpět. Do projektu *Knihy do vlaku* se zapojilo mnoho knihoven v celé republice s cílem rozšiřovat čtenářství a vztah ke knihám, nabídnout nové služby veřejnosti a také dát druhou šanci (nejen) vyřazeným kniham, které by jinak skončily ve sběru. Vše funguje na principu „vezmi knihu, vrať knihu“ – a nemusí být stejná. Do knihovničky je dovoleno umístit libovolné knihy, pokud po obsahové stránce odpovídají obecnému vkusu.

Naše knihovna se k projektu připojila v lednu 2016, kdy umístila regál s knihami na nymburském nádraží. Regál svými kresbami ozdobily děti ze Základní umělecké školy v Nymburce a knihy

budeme podle potřeby doplňovat. Knihu do vlaku si můžete půjčit na nádraží i vy a o svých pocitech, spokojenosti nebo připomínkách nás můžete informovat.

HELENA LIPTÁKOVÁ

Regionální knihovna Karviná pomáhá

INSPIRACE Z KNIHOVEN

Regionální knihovna Karviná slouží z velké části také hendikepovaným lidem. Nevidomí a slabozrací mají v knihovně možnost vyzkoušet jinak pro ně těžko dostupné moderní metody čtení. Knihovna nabízí zvukové knihy, mluvené slovo, bodové knihy (knihy v Braillově písmu), barevnou stolní kamerovou lupou i počítače s hlasovým výstupem.

„Obsluhujeme hendikepované lidi z celého regionu a připravujeme pro ně programy, při kterých například v našem kině pouštíme filmy se speciálně namluveným či psaným textem,“ přibližuje tuto oblast práce knihovny její ředitelka PhDr. Halina Molinová.

Biblioterapie, čtení, workshopy a nejen to pro Domov Alzheimer v Darkově

Právě v těchto dnech zahajuje Regionální knihovna Karviná aktivní spolupráci s Domovem Alzheimer v Darkově. Zaměstnanci knihovny budou prostřednictvím biblioterapie, workshopů, přednášek i čtení pomáhat klientům Domova při léčbě i zábavě.

CO JE TO BIBLIOTERAPIE

Biblioterapie je metoda psychoterapie, která využívá léčebné a podpůrné účinky četby k emočnímu vnímání. Může sloužit k rozvoji lidské osobnosti a smyslem této terapie je zejména uvolnit nahromaděné napětí, nalézt, přijmout a vyrovnat se s problémem, znovuoobnovit radost ze života či podpořit osobní spokojenost. Četba pozitivně ovlivňuje psychosomatický stav léčeného a posiluje jeho psychickou odolnost a vyrovnanost. Navíc pomáhá k rozvoji fantazie, tvořivosti, kritického myšlení či komunikačních dovedností.

JAK BUDE SPOLUPRÁCE PROBÍHAT A CO NA KLIENTY ČEKÁ?

Díky aktivitě paní ředitelky a zakladatele Domova Alzheimer Ing. Radka Žádníka se klienti Domova budou moci účastnit terapií, zajímavých přednášek, čtení i návštěv či workshopů. Cílem pracovníků knihovny bude pomocí literatury, časopisů, poslechu, besed i přednášek navodit klientům příjemnou reminiscenci (vracení se v době). Tato metoda moderní psychoterapie má dnes velký úspěch a díky speciálně vytipované literatuře se tak klienti mohou léčit velmi příjemnou formou.

Téměř vše týkající se programu terapií budou zabezpečovat pracovníci knihovny. Zaměstnanci Domova Alzheimer pak budou s klienty program absolvovat, aby jim byli neustále nablízku a v případě potřeby pomohli pracovníci knihovny s organizací i realizací konkrétní terapie.

Jak paní ředitelka knihovny, tak pan ředitel domova doufají, že ze spolupráce vyloučí další možnosti a požadavky. Oba se navíc shodují, že mezi jejich zaměstnanci bude probíhat velmi úzká spolupráce a komunikace. Jednou z možností širšího propojení služeb jsou také skupinové programy pro klienty Domova přímo v budově knihovny, na jejichž realizaci se již nyní pracuje.

Co říká k nově vzniklé spolupráci jeden z jejích iniciátorů Ing. Radek Žádník? „Jsem nesmírně rád, že se povedlo uzavřít oboustranně prospěšnou spolupráci s Regionální knihovnou Karviná. Jedním z našich hlavních cílů je klientům Domova Alzheimer poskytovat stále nové zážitky a permanentně zvyšovat kvalitu našich služeb, čemuž právě spolupráce s karvinskou knihovnou může významně napomoci. Byl bych moc rád, kdybych touto myšlenkou inspirovali třeba i jiná obdobná zařízení po celé republice.“

DENISA HAVLÍČKOVÁ

Na půdě Filozofické fakulty proběhla diskuse o rekonstrukci Národní knihovny

Ve čtvrtek 21. ledna 2016 v 16 hodin byla v aule Filozofické fakulty Univerzity Karlovy zahájena diskuse o další etapě rekonstrukce Národní knihovny, která by se kromě interního provozu měla citelně dotknout také jejich čtenářů a uživatelů. Diskusi předcházelo několik článků v celostátních médiích, příspěvek o nejbližších výhledech knihovny uveřejněný v e-zpravodaji Národní knihovny a otevřené dopisy, které si mezi sebou vyměnili Ing. Pavel Janáček, Ph.D., ředitel Ústavu pro českou literaturu AV ČR, a PhDr. Petr Kroupa, generální ředitel Národní knihovny ČR. Diskuse měla odpovědět na některé otázky, nejasnosti a obavy, které publikované informace vyvolaly.

Revitalizace barokního Klementina by po dokončení druhé etapy měla v letošním roce vstoupit do etapy třetí. Ta se podle nové studie spojila s čtvrtou a pátou etapou a dotkne se mimo jiné hlavních čtenářských prostor knihovny (haly služeb a všech studoven), Knihovny knihovnické literatury, Slovanské knihovny a dalších odborných pracovišť. Zasáhne také hlavní sklady a většinu jejich pracovního zázemí. Průběh prací je komplikován tím, že souběžně musí proběhnout rekonstrukce starého objektu knihovny v Hostivaři. Připomeňme, že v roce 2014 zde zahájila provoz nová část objektu, která obsahuje Národní konzervační fond, studovnu pro veřejnost a některá odborná pracoviště. V Hostivaři by měla následovat i výstavba zcela nové budovy.

Diskusi veřejnosti s generálním ředitelem moderoval člen akademického senátu FF UK doc. PhDr. Michal Pullmann, Ph.D., a za hostitelskou instituci se jí zúčastnila děkanka fakulty doc. Mirjam Friedová, Ph.D. V jejím začátku PhDr. Petr Kroupa nejprve shrnul jednotlivé fáze revitalizace, a pak představil garantované minimum služeb knihovny – podobným způsobem, jako je popsal náměstek pro služby NK ČR PhDr. Hanuš Hemola ve zmíněném e-zpravodaji. Dr. Hemola se diskuse z důvodu nemoci

nezúčastnil. Navržené řešení by mělo zajistit, že navzdory některým tvrzením nedojde k fatálnímu omezení služeb pro veřejnost, tedy k tomu nejhoršímu z tzv. katastrofického scénáře, který byl vytvořen pro interní potřeby zaměstnanců. Přesto se ukazuje, že se knihovna bude potýkat s mnoha problémy, na které upozornila zejména vědecká komunita, studenti a další přítomní v aule.

Nové informace zazněly ohledně tzv. paralelní knihovny, která by mohla vzniknout v budově Kongresového centra v Praze 4 či v prostorách bývalých skladů v Praze 7. Na její provoz by mělo vyhradit finance Ministerstvo kultury ČR. I v takovém případě bude však možné zpřístupnit pouze část fondů. Dalším řešením jsou digitalizované fondy či přístup ke konzervačním sbírkám 19. století a k Národnímu konzervačnímu fondu v Hostivaři. I tady zazněly otázky a obavy z mnoha omezení – zdaleka vše není digitalizováno, jak bude zajištěn přístup k digitálním sbírkám (v podobě dostatečného množství studijních míst), je možné změnit nevyhovující režim přístupu k Národnímu konzervačnímu fondu? Bude existovat možnost trvalých zápůjček z fondu NK ČR odborným pracovištím FF UK? Mělo by být hlavním zájmem zachování veřejné služby, nebo termín dokončení rekonstrukce v roce 2018?

I když se tedy na první pohled zdá, že diskuse spíše ještě více otázek vyvolala, svůj smysl měla. V jejím závěru se k debatě připojila náměstkyně ministra kultury JUDr. Kateřina Kalistová, jež podpořila vznik poradního týmu složeného ze zástupců Akademie věd či Univerzity Karlovy, kteří by měli mít možnost své požadavky s Národní knihovnou diskutovat. To, po čem by nyní zejména vědecká komunita toužila – přesný harmonogram (ne)dostupnosti jednotlivých sbírek, však podle slov generálního ředitele není možné v současné době (vzhledem k velkému množství neznámých faktorů) předložit.

LENKA ŠIMKOVÁ

Před 100 lety, **4. 3. 1916**, se narodil italský spisovatel **Giorgio Bassani** († 2000), z jehož díla vyšly česky romány *Zahrada Finzi-Continiů*, *Zlaté brejličky* (oba byly zfilmovány) a výbor z povídek *Pamětní deska v Mazziniho ulici*.

Před 50 lety, **5. 3. 1966**, zemřela ruská básnička a překladatelka **Anna Achmatovová** (* 1889), představitelka modernistického básnického směru, tzv. akméismu; po říjnové revoluci 1917 byla pronásledována a měla zakázáno publikovat, znovu publikovat mohla až od konce 50. let; k jejím vrcholným dílům patří poema *Rekvie* a *Poéma bez hrdiny*; nejobsáhlejší český výbor z jejího díla vyšel pod názvem *Vestálka paměti*.

Před 210 lety, **6. 3. 1806**, se narodila anglická básnička **Elizabeth Barrett Browningová** († 1861), manželka básníka Roberta Browninga, jejímž nejznámějším dílem jsou *Portugalské sonety*.

Před 80 lety, **7. 3. 1936**, se narodil francouzský spisovatel **Georges Perec** († 3. 3. 1982), člen literární skupiny Oulipo; česky vyšly jeho knihy *W. aneb Vzpomínka z dětství*, *Kabinet sběratele*, *Jak postupovat, chce-li člověk požádat šéfa oddělení o zvýšení platu* a rozsáhlý vrcholný román *Život návod k použití*.

Před 90 lety, **17. 3. 1926**, se narodil německý spisovatel **Siegfried Lenz** († 2014), z jehož díla vyšly česky např. romány *Hodina němčiny*, *Vzor*, *Vlastivědné muzeum* a *Cvičiště*.

Před 90 lety, **24. 3. 1926**, se narodil **Dario Fo**, italský satirický spisovatel, dramatik, divadelní režisér, herec, skladatel a výtvarník, nositel Nobelovy ceny za literaturu (1997); česky vyšly kromě několika her také jeho vzpomínky na dětství *Polomyšín*.

Před 105 lety, **26. 3. 1911**, se narodil americký dramatik a prozaik **Tennessee Williams** († 1983), dvojnásobný nositel Pulitzerovy ceny za hry *Tramvaj do stanice Touha* a *Kočka na rozpálené plechové střeše*; dále napsal hry *Skleněný zvěřinec*, *Sestup Orfeův*, *Náhle minulého léta*, *Noc leguána*, *Sladké ptáče mládí*, *Tetovaná růže* aj. či slavnou novelu *Římské jaro paní Stoneové*; většina jeho děl byla zfilmována. *Tramvaj do stanice Touha* patří k největším americkým hrám vůbec.

Před 70 lety, **27. 3. 1946**, zemřela česká dramatická a spisovatelka **Gabriela Preissová** (* 23. 3. 1862), autorka „vesnických tragédií“ *Její pastorkyňa* (stej-

nojmennou operu podle ní složil Leoš Janáček) a *Gazdina roba* (operu *Eva* podle ní napsal J. B. Foerster).

Před 80 lety, **28. 3. 1936**, se narodil **Zdeněk Svěrák**, český humorista, dramatik, scenárista, spisovatel, textař a herec, spoluzakladatel Divadla Jáchyma Cimrmana a spoluautor všech 15 her tohoto legendárního divadla, autor řady písňových textů a knížek pro děti či úspěšných *Povídek*, *Nových povídek* a knihy *Po strništi bos*, podle ní se připravuje film v režii jeho syna Jana Svěráka; vedle společných scénářů s L. Smoljakem (např. *Na samotě u lesa*, *Marečku, podejte mi pero!*, *Kulový blesk* nebo *Jára Cimrman ležící, spící*) samostatně napsal scénáře k takovým filmům jako *Vrchní, prchní, Tři veteráni*, *Vesničko má středisková*, *Obecná škola*, *Kolja*, *Tmavomodrý svět* a *Vratné lahve*.

Před 80 lety, **28. 3. 1936**, se narodil peruánský spisovatel **Mario Vargas Llosa**, nositel Nobelovy ceny za literaturu (2010); proslavil se hned svým prvním románem *Město a psi* (1963), v němž vylíčil poměry na vojenském gymnáziu v Limě; následovaly „totální romány“ *Zelený dům* a *Rozhovor v katedrále* (česky zatím nevydaný). Vargas Llosa patří k autorům tzv. boomu latinskoamerického románu v 60. letech a vedle např. Gabriely Garcíi Márqueze k nejslavnějším latinskoamerickým spisovatelům. Dlouhá léta žil v Evropě, po neúspěšné kandidatuře na prezidenta Peru v roce 1990 žil ve Španělsku a získal španělské občanství a roku 1994 Cervantesovu cenu. Česky vyšly i mnohé jeho další úspěšné romány: *Tetička Julie* a *zneuznaný génius*, *Pantaleón a jeho ženská rota*, *Válka na konci světa*, *Vypravěč*, *Smrt v Andách*, *Kdo zabil Palomina Molera?*, *Kozlova slavnost*, *Ráj je až za rohem*, *Zlobivá holka* a *Keltův sen*.

Před 90 lety, **31. 3. 1926**, se narodil britský spisovatel a esejist **John Fowles** († 2005), představitel postmodernismu, autor románů *Sběratel*, *Mág*, *Francouzova milenka*, *Daniel Martin*, *Mantisa* a *Larva*, knihy povídek a novel *Věž z ebenu*, eseje *Strom* a knihy poznámek a myšlenek *Aristos*, které všechny vyšly i česky. Některá díla byla zfilmována (*Sběratel*, *Mág* či *Francouzova milenka*, kterou režíroval britský režisér českého původu Karel Reisz, jedno z „Wintonových“ dětí); *Sběratel* je u nás znám i z úspěšné divadelní dramatisace.

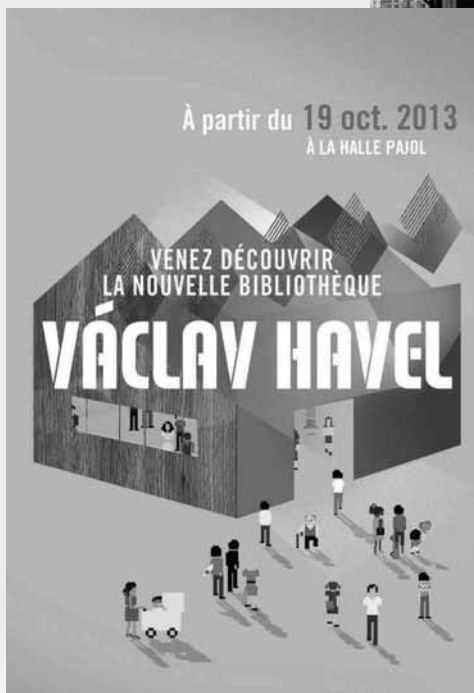

Pařížská knihovna Václava Havla

V Paříži je ve dvaceti obvodech celkem 75 městských knihoven – 58 běžných, 16 mediátek a 16 specializovaných (hudba, umění, dějiny atd.).

V roce 2013 otevřela v osmnáctém obvodu již šestá knihovna – Knihovna Václava Havla. Nachází se ve třech podlažích v části bývalých skladů francouzských drah, z kterých se stal první ekologický komplex v Paříži. Rozsáhlá, dřevem obložená budova byla městem zrekonstruována a je v ní knihovna, mládežnická ubytovna, restaurace, pekařství, umělecké ateliéry a divadelní sál.

Celková rozloha knihovny je 1000 m². V přízemí najdeme denní tisk a novinky, v prvním patře komik-

sy a časopisy. Jsou tu oddělené sály: pro klidnou individuální práci, pro práci v kolektivu, multimediální prostor. V druhém patře je umístěna literatura, filmy, audioknihy. Z celkem 30 000 položek je kromě klasických knih k dispozici 3000 DVD, 7000 komiksů a mang, 200 videoher, 300 audioknih a 600 materiálů pro jazykovou výuku. Knihovna odebírá 101 novin a časopisů. O čtenáře a návštěvníky pečují 20 knihovníků. Knihovna disponuje 128 místy, 25 multimediálními počítači, třemi katalogy OPAC, 29 čtečkami Sony, devíti tablety, herními konzolami (Xbox, Wii, Playstation 3, Nintendo DS aj.). Práci s vlastním laptopem a využití vysokorychlostního internetového spojení Paris Wi-Fi, které je k dispozici, usnadňuje 49 zásuvek.

Foto Jan Šekal

Uvnitř knihovny

Čtenářský průkaz, jenž platí rok ve všech pařížských městských knihovnách, pořídíme snadno. Stačí průkaz totožnosti, u nezletilých navíc souhlas rodičů. Pro děti je vše zdarma, dospělí mají možnost si bezplatně půjčovat knihy. Půjčování CD stojí 30,50 € ročně a CD + DVD pak 61 €.

Je možné si rezervovat až 10 dokumentů – buď přímo v knihovně, nebo prostřednictvím internetového katalogu. Zápůjční doba je tři týdny, v červenci a v srpnu šest týdnů. Zapůjčit si lze až 20 položek, včetně pěti DVD. Výpůjční dobu lze dvakrát o tři týdny prodloužit, nejsou-li dokumenty někým rezervovány a nemáte-li zpoždění. Některé dokumenty je možné si půjčit jen na týden, ty jsou označeny a k dispozici na vyhrazeném stole v knihovně. V tomto případě si můžete půjčit pouze tři tiskoviny a tři CD. Překročíte-li výpůjční dobu, platíte penále 0,15 € za den a položku. Donedávna bylo možné knihy vracet samoobslužně, tato služba je však vzhledem k hrozbě atentátů pozastavena.

Průměrně knihovnu navštíví asi 3400 čtenářů měsíčně. Ve snaze vyjít vstříc všem obyvatelům čtvrti knihovna nabízí specifické služby – pomoc při psaní domácích úkolů (ve středu, kdy je kratší vyučování), pořádání aktivit pro děti (soboty), donáška knih domů pro čtenáře s pohybovými potížemi. Dále se jedná o čtenářský klub pro dospělé, komentované projekce filmů a setkávání s videohrami pro mládež od dvanácti let. Knihovna spolupracuje s místními spolky a organizacemi, bere v potaz i připomínky a návrhy obyvatel (čtenáři mohou doporučit konkrétní publikaci k nákupu).

Osmnáctý pařížský obvod má různorodé obyvatele a čtvrť protínají neviditelné hranice. V některých malých samoobsluhách nemívají alkohol, většinou je pak u pokladny i kasička pro příspěvky na stavbu mešity či modlitebny. Nedaleko Knihovny Václava Havla je kancelář nevládní organizace *France terre d'asile* (*Francie – země azylu*) a do ní chodí migranti pro rady, poštu a pro alespoň nějaké, i když vlastně neplatné, osobní dokumenty. I mezi návštěvníky knihovny je migrantů nemálo, většinou přišli z Afghánistánu, ale také z Íránu, Eritrey, Súdánu, Číny či z frankofonní části Afriky. Personál se jim snaží přiměřeně věnovat. Část uživatelů knihovny se na tyto návštěvníky dívá s nevolí a policie migrantům v okolí také průběžně znepřijemňuje život. Pracovníci knihovny se proto rozhodli usnadnit zápis do knihovny – potvrzení o dočasné poštovní adrese neziskovek jako *France terre d'asile* je nyní akceptováno a registrační formulář je postupně překládán do arabštiny, čínštiny, perštiny, paštó a do angličtiny. Migrantům jsou pak určeny také alfabetizační programy a setkávání s rozhovory ve francouzštině.

Osmnáctý pařížský obvod má různorodé obyvatele a čtvrť protínají neviditelné hranice. V některých malých samoobsluhách nemívají alkohol, většinou je pak u pokladny i kasička pro příspěvky na stavbu mešity či modlitebny. Nedaleko Knihovny Václava Havla je kancelář nevládní organizace *France terre d'asile* (*Francie – země azylu*) a do ní chodí migranti pro rady, poštu a pro alespoň nějaké, i když vlastně neplatné, osobní dokumenty. I mezi návštěvníky knihovny je migrantů nemálo, většinou přišli z Afghánistánu, ale také z Íránu, Eritrey, Súdánu, Číny či z frankofonní části Afriky. Personál se jim snaží přiměřeně věnovat. Část uživatelů knihovny se na tyto návštěvníky dívá s nevolí a policie migrantům v okolí také průběžně znepřijemňuje život. Pracovníci knihovny se proto rozhodli usnadnit zápis do knihovny – potvrzení o dočasné poštovní adrese neziskovek jako *France terre d'asile* je nyní akceptováno a registrační formulář je postupně překládán do arabštiny, čínštiny, perštiny, paštó a do angličtiny. Migrantům jsou pak určeny také alfabetizační programy a setkávání s rozhovory ve francouzštině.

V městské knihovně ve finském městě Hämeenlinna probíhá odvážná modernizace činnosti již od roku 1990, a tak je trvale zařazena mezi TOP knihovnamí celého Finska. Finské knihovny se navracejí k centralizaci, také ke knihovně v tomto finském městě se v roce 2009 připojilo dalších pět obecních knihoven. Knihovna musí průběžně reformovat své služby a reagovat na překotné změny. Má méně finančních prostředků i lidských zdrojů, přesto buduje kvalitní sbírky a nabízí atraktivní služby. Uživatelé nesmějí poznat problémy knihovny. Každý rok knihovna reviduje svůj fond a zjišťuje efektivitu akvizice, do této činnosti jsou zapojeni čtyři informační specialisté z hlavní knihovny a jedenáct zaměstnanců obecních knihoven – bez důkladné analýzy sbírek nelze efektivně využívat prostředky zřizovatele. Konkrétní akviziční profil knihoven je dán jejich specifickým umístěním, blízkostí vzdělávacích institucí, věkovým a národnostním rozložením obyvatel. Veřejné knihovny, které aktivně spolupracují se školami, své sbírky zaměřují primárně na literaturu pro děti a mládež. Profilování poboček hämeenlinnské knihovny, rezervace knih zdarma a dobře fungující regionální doprava, která zajistí rychlé dodávky dokumentů uživatelům, jsou samozřejmostí. Centralizovaný nákup umožní ušetřit finanční prostředky – ty knihovna využívá pro své marketingové kampaně. Knihovna nabízí nové atraktivní online služby a vzhledem k nižšímu počtu personálu v části dne také samoobslužný provoz. (*Scandinavian Library Quarterly – Volume 48, No. 4/ 2015, s. 17–19*)

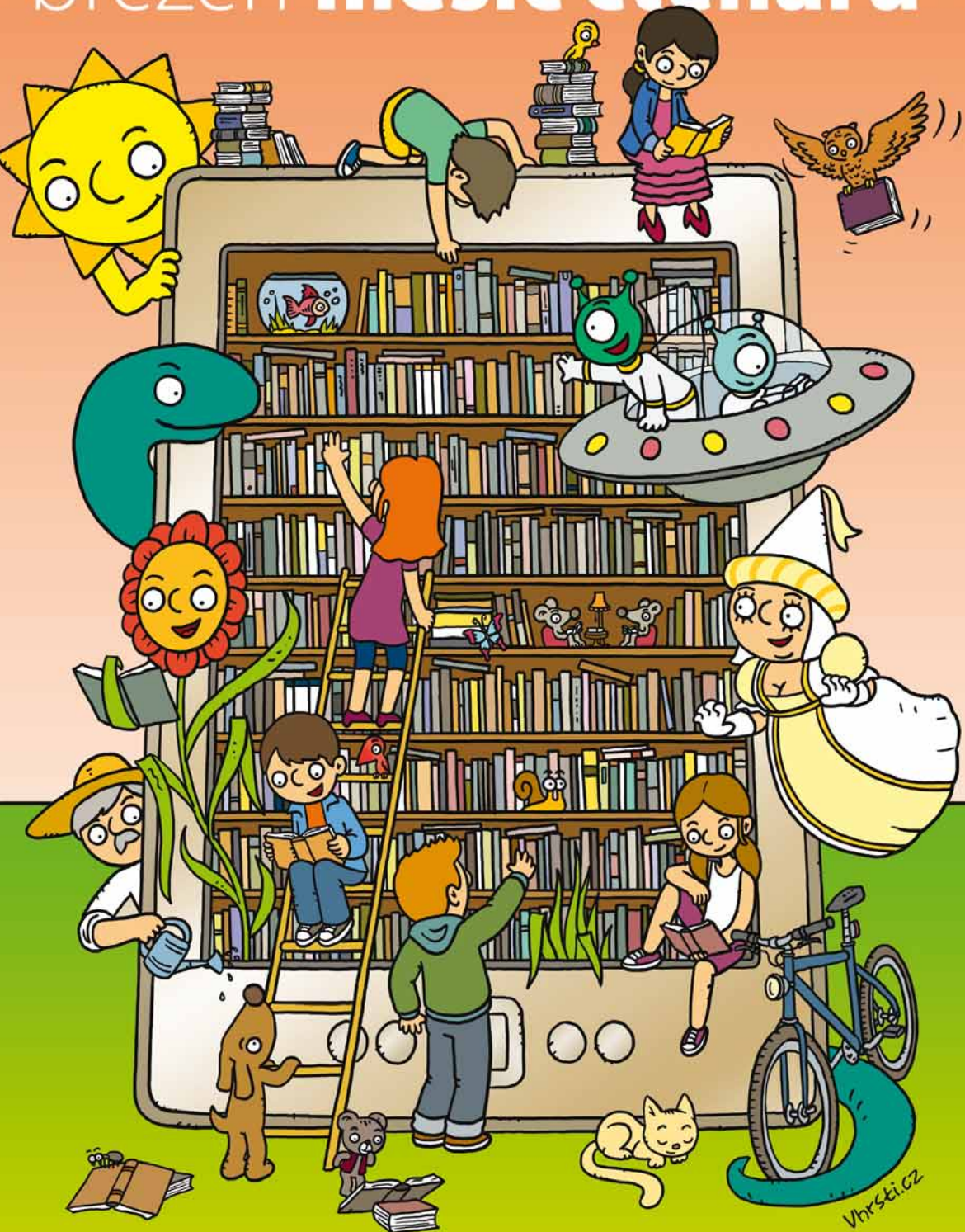
Bavorský kulturní portál Bavarikon <http://www.bavarikon.de> byl v loňském roce po dvouletém zkušebnímu provozu spuštěn pro veřejnost na tiskové konferenci v sále Bavorské státní knihovny v Mnichově. Bavorská knihovna buduje spolu s dalšími knihovnami online portál bavorské regionální historie již od roku 2000, v roce 2012 rozhodli političtí představitelé o širším zapojení muzeí a archivů. V magazínu Bavorské státní knihovny byl o tomto projektu článek v roce 2013, ale po velkolepém startu bylo kolem Bavarikonu ticho. Ovšem další dva roky byly naplněny prací na konsolidaci technické infrastruktury, výstavbě organizačních struktur a digitalizaci dokumentů. Do tvorby a rozhodování

o další budoucnosti portálu se zapojili představitelé ministerstev (školství a kultury, financí, místního rozvoje), z politických představitelů a zástupců kulturních organizací vznikla také Rada Bavarikonu. Ta vydává doporučení, největší část práce ovšem nadále odvádí Bavorská státní knihovna, která zajišťuje primárně digitalizaci dokumentů (již v roce 2013 Bavarikon obsahoval 200 000 digitalizovaných objektů). Další zapojené organizace doporučují, které objekty digitalizovat a jakým způsobem je zpřístupnit, byl vyvinut i speciální software pro zpřístupnění 3D objektů. Pro Bavarikon je velmi důležité naplnit očekávání svých uživatelů a být přehlídkou kulturního dědictví Bavorska.

(*Bibliotheks Magazin – Jahrgang 10, Ausgabe 30/ October, s. 42–45*)

Celosvětová knihovnická organizace IFLA se dlouhodobě věnuje úloze veřejných knihoven při podpoře čtení v rodině. Zveřejňuje příklady dobré praxe prováděné ve veřejných knihovnách v této oblasti. Knihovny organizují vzdělávací semináře pro rodiče (témata: jakým způsobem využít knih k probuzení zájmu dětí o čtení, jak správně vybrat knihy pro konkrétní věk, jak při společném čtení v rodině posilovat rodinné vazby). Pro dítě je důležité mít již od raného věku pozitivní zkušenost s konkrétními knížkami. Tato zkušenost a získané dovednosti mají významný dopad na budoucí čtení i psaní dítěte. V Manifestu IFLA/UNESCO z roku 1994 stojí: *Posláním veřejných knihoven je tvorba a posilování čtenářských návyků u dětí již od raného věku.* Veřejné knihovny byly budovány pro všechny generace, nicméně děti jsou jednou z jejich hlavních cílových skupin. Knihovny dětem věnují zvláštní pozornost a řadu svých aktivit na ně zaměřují. Pokyny IFLA pro knihovny mají motivovat rodiče a další dospělé osoby, aby využívali knihovny pro rozvíjení svých dětí i své komunity. Role knihoven je nezastupitelná především v oblasti neformálního vzdělávání a široce přesahuje pouhé půjčování knih. Celkový rozvoj dětí velmi souvisí se sociálním a ekonomickým statutem, kvalifikací a vzděláním jejich rodičů – tady mají knihovny velkou šanci ovlivnit, jakou roli bude hrát čtení a přítomnost knih v konkrétní rodině. (*IFLA Journal – Volume 41, 4/2015, s. 364–369*)

březen měsíc čtenářů

Vhrsti.cz

skip

BŘEZEN
měsíc čtenářů
3